

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra Výchovy ke zdraví

Bakalářská práce

DODRŽOVÁNÍ LIDSKÝCH PRÁV VE VÁLCE

Autor práce: Radek Hojda
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Výchova ke zdraví
Vedoucí práce: Mgr. Petra Vojtová, Ph.D.
Ročník: III.

2016

University of South Bohemia in České Budějovice
Fakulty of Education
Department of Health Education

Bachelor thesis

RESPECT FOR HUMAN RIGHTS IN THE WAR

Author: Radek Hojda
Study program: Specialisation in Education
Study of programme: Health Education
Supervisor: Mgr. Petra Vojtová, Ph.D.
Year of study: III.

2016

Bibliografická identifikace

Jméno a příjmení autora: Radek Hojda

Název bakalářské práce: Dodržování lidských práv ve válce.

Pracoviště: Katedra výchovy ke zdraví, Pedagogická fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Petra Vojtová Ph.D.

Rok obhajoby bakalářské práce: 2016

Abstrakt: Tématu lidských práv je v dnešní době přikládána velká důležitost. Proto je tato práce směřována k problematice lidských práv se zaměřením na válečné konflikty. Práce je rozdělena na dvě části- teoretickou a praktickou. V teoretické části práce budou představeny základní pojmy a historie válečných konfliktů v souvislosti s vývojem chápání a dodržování lidských práv. Praktická část práce je zaměřena na rozhovory s válečnými veterány o dodržování lidských práv ve válečných konfliktech. Tito veteráni se přímo účastnili nějakého válečného konfliktu. Cílem této části práce bylo zjistit, zda se váleční veteráni setkali s porušováním lidských práv ve válečném konfliktu. Jako metoda výzkumu byl použit kvalitativní rozhovor přímo s válečnými veterány. Výsledky uvidíme přímo z konkrétních rozhovorů, které budou dále zhodnoceny v diskuzi.

Klíčová slova: válka, válečný konflikt, válečný veterán, lidská práva, dějiny lidských práv, dějiny válečných konfliktů

Bibliographic Identification

Name and Surname: Radek Hojda

Title of Bachelor Thesis: Respect for human rights in the war.

Department: Department of Health Education, Faculty of Education, University of South Bohemia in České Budějovice

Supervisor: Mgr. Petra Vojtová Ph.D.

The year of defense: 2016

Abstract: There is a big importance belonging to the human rights topic. Therefore this thesis aims to describe the problemacy of human rights focusing on war conflicts. The work is divided into two parts - theoretical and practical. In the theoretical part of the work will be introduced basic notions and the history of war conflicts related to the evolution of the understanding and respect for human rights. Practical part of the work focuses on the conversations with war veterans about respect for human rights in war conflicts. These veterans participated directly in some of the war conflicts. The aim of this part of the work was to find out, if these veterans encountered any human rights violence in the war conflict. As a research method was used a quality conversation directly with the war veterans. We can see the results directly in the concrete interviews, which will be further evaluated in the discussion part.

Keywords: war, war conflict, war veteran, human rights, history of human rights, history of war conflicts

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, dne podpis studenta

Děkuji Mgr. Petře Vojtové, Ph.D. za odborné vedení, spolupráci, podněty, cenné rady a trpělivost při vedení praktické části práce. Také děkuji Mgr. Pavlíně Moučkové za vedení a spolupráci při psaní teoretické části práce.

Obsah

Úvod.....	11
1. Starověk	13
1.1. Vybrané válečné konflikty	13
1.1.1. Athénské tažení proti Syrakúsám, 415 - 413 př. n. l.....	13
1.1.2. Alexandr Veliký ničí Théby, 336 př. n. l.....	14
1.2. Vývoj ochrany lidských práv ve válce ve starověku.....	14
1.2.1. Chammurapiho zákoník, 1792 - 1752 př. n. l.....	14
1.2.2. Sun Tzu, 6. století př. n. l.....	14
1.2.3. Zákony Manu, 2. století př. n. l.....	14
2. Středověk	15
2.1. Vybrané válečné konflikty	15
2.1.1. Bitva u Ajn Džálút, 1260.....	15
2.1.2. Vlad Nabodávač, 1431 - 1476	15
2.2. Vývoj ochrany lidských práv ve válce ve středověku.....	16
2.2.1. Saladin, 1137 – 1193	16
2.2.2. Rytířské kodexy	17
3. Novověk do r. 1918.....	17
3.1. Vybrané válečné konflikty	17
3.1.1. Ivan Hrozný ničí Novgorod, 1570.....	17
3.1.2. Bitva u Lepanta, 1571.....	18
3.1.3. Kalkatská ‚Černá díra‘, 1576.....	18
3.1.4. Bitva u Slavkova, 1805.....	18
3.1.5. Král Leopold a zvěrstva v Kongu, 1880 - 1908.....	19
3.1.6. Boxerské povstání, 1898 - 1899	19
3.1.7. Genocida Arménů, 1915.....	19

3.1.8. Bitva u Ypry, 1915	20
3.2. Vývoj ochrany lidských práv ve válce v novověku.....	20
3.2.1. Kodex Gustava Adolfa, 1621	21
3.2.2. Pařížská deklarace, 1856	21
3.2.3. Mezinárodní výbor Červeného kříže, 1863	21
3.2.4. Lieberův kodex, 1863	21
3.2.5. Ženevská úmluva, 1864	22
3.2.6. Petrohradská deklarace, 1868	22
3.2.7. Bruselská deklarace, 1874	22
3.2.8. I. Haagská mírová konference, 1899	22
3.2.9. II. Haagská mírová konference 1907	23
4. Vývoj po roce 1918	24
4.1. Vybrané válečné konflikty	24
4.1.1. Nankinský masakr, 1937 - 1938	24
4.1.2. Lvov, 1941	25
4.2. Vývoj lidských práv ve válce po roce 1918	25
4.2.1. Státní dvůr mezinárodní spravedlnosti, 1920	26
4.2.2. Washingtonské úmluvy z roku 1922	26
4.2.3. Protokol o pokojném vyřizování mezinárodních sporů, 1924.....	26
4.2.4. Ženevský protokol, 1925	26
4.2.5. Briand - Kelloggův pakt, 1928	27
4.2.6. Generální akt o pokojném řešení mezinárodních sporů, 1928.....	27
4.2.7. Ženevská úmluva týkající se zacházení s válečnými zajatci a o zlepšení osudu raněných a nemocných v armádách v poli 1929	27
4.2.8. Londýnské smlouvy, 1930	27
4.2.9. Roerichův i Washingtonský pakt 1932	27
5. Vývoj po roce 1945	28

5.1. Vybrané válečné konflikty	28
5.1.1. Tedžonský masakr, 1950	28
5.1.2. Masakr v My Lai, 1968	28
5.1.3. Srí Lanka, 1983 – 2009.....	28
5.1.4. Genocida ve Rwandě, 1994	29
5.1.5. Srebrenica, 1995	30
5.2. Vývoj lidských práv ve válce po druhé světové válce.	30
5.2.1. Charta OSN, 1945.....	30
5.2.2. Dohoda o stíhání a potrestání válečných zločinců, 1945.....	30
5.2.3. Rezoluce OSN, 1946	31
5.2.4. Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů, 1949.....	31
5.2.5. Úmluva na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu a Protokol k úmluvě, 1954.....	31
5.2.6. Úmluva o nepromlčitelnosti válečných zločinů a zločinů proti lidskosti 1968.....	31
5.2.7. Úmluva o zákazu vývoje, výroby a hromadění zásob bakteriologických a toxinových zbraní a o jejich zničení, 1972.....	32
5.2.8. Úmluva o potlačování a trestání zločinu apartheidu, 1973.....	32
5.2.9. Úmluva o zákazu vojenského nebo jakéhokoliv jiného nepřátelského použití prostředků měnících životní prostředí, 1977.....	32
5.2.10. Dodatkové protokoly k Ženevským úmluvám, 1977	32
5.2.11. Úmluva o zákazu nebo omezeních použití některých konvenčních zbraní, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky, 1980...	35
5.2.12. Mezinárodní konference v Paříži, 1989.....	36
5.2.13. Konference odzbrojení v Ženevě, 1993.....	36
5.2.14. Protokol IV, 1996	36
5.2.15. Úmluva o zákazu protipěchotních min, 1997.....	36
5.2.16. Druhý protokol, 1999.....	37

5.2.17. Protokol V, 2003.....	37
5.2.18. Dodatkový protokol III, 2005	37
6. Praktická část	38
6.1. Cíle práce.....	38
6.2. Cílová skupina.....	38
6.3. Dílčí úkoly.....	40
6.4. Metodika práce	40
6.5. Charakteristika výzkumu.....	42
7. Rozhovory	42
7.1. Rozhovor č. 1.	42
7.2. Rozhovor č. 2. realizovaný formou kvalitativního dotazníku	43
7.3. Rozhovor č. 3. realizovaný formou kvalitativního dotazníku	44
7.4. Rozhovor č. 4. realizovaný formou kvalitativního dotazníku	45
7.5. Rozhovor č. 5. realizovaný formou kvalitativního dotazníku	46
7.6. Vyhodnocení a diskuze	46
Závěr	50
Použité zdroje.....	52
Příloha číslo 1:	55
Příloha číslo 2:	55
Příloha číslo 3:	56

Úvod

Je vůbec možné hovořit o lidských právech v souvislosti s válkou? Samozřejmě musíme odpovědět ano, ale bohužel právě ve válce jsou lidská práva často porušována. Pokud se ohlédneme několik desítek let zpátky v čase, najdeme velmi mnoho činů, které se dají označit jako porušování lidských práv ve válečných konfliktech. A pokud se poohlédneme zpátky do minulosti, musíme konstatovat, že i v dobách dávno minulých k takovýmto činům docházelo. Není to pouze současný problém, protože téměř vždy docházelo například ke zneužívání civilního obyvatelstva. Pokud se chceme zaměřit na lidská práva, je třeba nejdříve vymežit, co pod tímto pojmem vlastně chápeme. Lidská práva jsou nejčastěji chápána jako práva vycházející z kategorie lidství, proto jsou připisována všem lidem bez ohledu na národnost, rasu, pohlaví, náboženské vyznání atd. Mezi základní lidská práva pak můžeme zařadit právo na život.¹ Další pojmem, který je třeba vysvětlit je pojem válka. Válka je zjednodušeně chápána jako organizovaný konflikt mezi dvěma a více skupinami lidí. Je v ní použito násilí jako prostředek k dosažení vlastních cílů, ať náboženských, mocenských, politických a jiných.²

V této práci bych chtěl poukázat a vyzdvihnout důležité okamžiky etického a neetického chování ve válečných konfliktech. Chronologicky seřadit válečné konflikty od prvních písemných záznamů až po současnost a nastítnit postupné vyvíjení lidských práv v souvislosti s válkou. Samozřejmě není možné jmenovat všechny válečné konflikty, ale úmyslem této práce je poukázat na ty, kde nějakým způsobem docházelo k činům, které dnes chápeme jako porušování lidských práv. Dále se budu zabývat různými deklaracemi a mezinárodními úmluvami, které by měly porušování lidských práv předcházet.

Praktickou částí této práce pak budou rozhovory s vojáky, kteří se přímo účastnili válečných konfliktů a mohli být tedy svědky porušování lidských práv. Vojáci z povolání jsou v moderních válečných konfliktech důležití, protože udržují pořádek, ochraňují civilní obyvatelstvo a bez jejich účasti by se válečné konflikty mohly

¹ Srov. Např. *Informační centrum OSN v Praze*. [online]. [cit. 2016-04-20]. Praha: Informační centrum OSN. Dostupné na [www: http://www.archiv.osn.cz/lidska-prava/](http://www.archiv.osn.cz/lidska-prava/)

² Srov. KREJČÍ, O. *Válka*. 2., upr. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011. s. 9-11

zvrhnout v občanskou válku. Povinnost českých vojáků účastnit se zahraničních misí vyplývá z povinností vůči NATO a OSN.³

My střeoevropané nejsme přímou součástí válečného dění, tak si možná tuto problematiku příliš neuvědomujeme. Ale není to tak dávno, kdy jsme se i my přímo účastnily bojů ve světových válkách. Ač se to zdá neskutečné, tak v moderních dějinách se uskutečnilo více než 14.500 válek, při nichž skonalý stovky milionů lidí a další stovky byly raněny.⁴

Počet zabítých civilistů v 1. světové válce bylo 5%, ve 2. světové válce 50%, ve vietnamské válce 70% a v současných konfliktech 80-90% z celkového počtu obětí.⁵

Již Tomáš Akvinský poukázal na podmínky vedení spravedlivé války, k nimž patří například rozlišovat mezi válčícími a neválčícími obyvateli. Použít pouze nevyhnutelné prostředky ke zdolání odporu protivníka. Zachovat zásady lidskosti, nezpůsobovat zbytečné škody a útrapy. S postupem času se usilovalo o sjednocení pravidel a nabytí mezinárodního charakteru, závazné i pro státy, které tyto smlouvy nepodepsaly.

³ Srov. *Vláda schválila působení Armády ČR v zahraničních misích*. [online]. [cit. 2016-04-20]. Praha: MO ČR. Dostupné na www: <http://www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/vlada-schvalila-pusobeni-armady-cr-v-zahranicnich-misich-121589/>

⁴ Srov. ŠVEJNOHA, J. *Historie Mezinárodního Červeného kříže*. Praha: Úřad Českého červeného kříže, 2008. s. 15.

⁵ Srov. FUCHS, J. *Mezinárodní humanitární právo*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany - Agentura vojenských informačních služeb, 2007. s. 56.

1. Starověk

1.1. Vybrané válečné konflikty

1.1.1. Athénské tažení proti Syrakúsám, 415 - 413 př. n. l.

S přehledem válečných konfliktů začneme hlouběji v minulosti. Jedná se o epizodu v peloponéské válce mezi Athénami, Spartou a spojenci na obou stranách. Athéňané v počtech 40 000 mužů, z toho 9500 hoplitů a s veliteli Lámachos, Níkias, Démostenés, proti Syrakúsánům s velitelem Gylipposem Spartským a neznámými počty vojáků. Athéňané uzavřeli Syrakúsy blokadou. Gylippos s malou flotilou 14 galér přijel ze Sparty na pomoc Syrakúsám a proklouzl blokadou nepozorován a ihned dokončil obranné hradby, aby znemožnil Athéňanům obklíčit město jejich obléhacími hradbami. Athéňané nedokázali útoky prolomit Syrakúské hradby, prohráli námořní bitvu a Spartané zablokovali ústí přístavu, poslední únikovou cestu po moři.

40 000 Athéňanů zmoženi malárií a úplavicí se vydali na ústup pronásledováni nepřítelem. Pološení a zmožení žízni porušili své šiky a utíkali k bahnitě říčce Assinarus, kde na jejich březích bylo 18 000 mužů zmasakrováno, dokud voda nezrudla krví. Bylo to nejhroznější krveprolití řeckých dějin. Výjev byl tak hrůzostrašný, že Nikiás odjel ke Gylippovi, vrhl se mu k nohám a prosil jej o milost pro jeho muže. Méně než 1000 Athéňanů se podařilo utéct. Ostatní byli zmasakrováni nebo vzati do zajetí a zbytek života strávili v lomech, každý z nich s vypálenou značkou na čele jako dobytek. Osud Démosthena a Níkie byl zvláště ukrutný. Poté co se vzdali Gylippovi za příslib života, byli mučeni a popraveni Syrakúsany, kteří už spartského velitele neposlouchali. Nahá těla obou generálů byla pohozena před městskými branami, kde krvelační psi toto hrůzostrašné dílo dokončili.⁶

⁶ Srov. REGAN, G. *Rozhodující bitvy: padesát dvě bitvy, které změnily svět od Salamíny k válce v Perském zálivu*. Vyd. 1. Praha : Naše vojsko, 1994. s. 12 - 16.

1.1.2. Alexandr Veliký ničí Théby, 336 př. n. l.

Fillipos Makedonský obsadil Řecko, včetně městského státu Théby. Po smrti Fillipose Théby povstal proti svému novému vládci. Alexandr Veliký město dobyl, strhnul hradby, zbořil všechny budovy až na chrámy a Pindarův dům. 6000 obyvatel nechal pobít a 30 000 prodal do otroctví, jako varování pro další městské státy.⁷

1.2. Vývoj ochrany lidských práv ve válce ve starověku

1.2.1. Chammurapiho zákoník, 1792 - 1752 př. n. l.

Za první písemný záznam lidských práv můžeme považovat Chammurapiho zákoník. Chammurapi byl král Starobabylonské říše a vládl v letech 1792 - 1752 př. n. l. Zákoník byl monolit osazen v Babylóně na veřejném místě obsahující 282 zákonů.⁸ Zákony týkající se lidských práv ve válce v souhrnu byly, že pokud voják dezertoval, či nenastoupil do armády, nebo napadl svého nadřízeného či odcizil dar od krále, byl popraven a pokud voják byl vykoupen ze zajetí a nemá jak uhradit výkupné, dům a pozemek prodat nemusí, náklady uhradí vrchnost.⁹

1.2.2. Sun Tzu, 6. století př. n. l.

I ve východních zemích můžeme ve starověku nalézt zmínky o válečných úmluvách. Sun Tzu byl čínský spisovatel a v knize **Umění války** se zmiňuje o tamní praxi, že ve válkách bylo zvykem ušetřit raněné a starce.¹⁰

1.2.3. Zákony Manu, 2. století př. n. l.

V Indii ve 2. století př. n. l. vznikly zákony Manu. Mimo jiné se v nich zakazuje zabíjet či zranit válečné zajatce, raněné a osoby bez zbraně, osoby prosící o milost a starce, ženy a děti. Dále pak šetřit zemědělce a nepoužívat otrávené a ozubené šípy a neotravovat studny s vodou¹¹.

⁷ Srov. ANDERSON, J., WILLIAMS, A., HEAD, V. *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek : Alpress, 2009, s. 27 - 30.

⁸ Srov. Klimeš, J. *Zákony Chammurapiho (1792 — 1750 př. Kr.) a bigamie* [online]. [cit. 2016-01-10]. Dostupné-na: http://klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/klima_josef_chamurapiho_zakonik.htm

⁹ Srov. Rulcová, A. *Chammurabiho zákoník - Dejepis: The Code of Hammurabi* [online] [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: [Chammurabiho zákoník - Dejepis-gmb.wz.cz](http://Chammurabiho_zakonik_Dejepis-gmb.wz.cz)

¹⁰ Srov. FUCHS, J. *Mezinárodní humanitární právo*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany - Agentura vojenských informačních služeb, 2007. s. 13.

¹¹ Srov. ONDŘEJ, J. *Mezinárodní humanitární právo*. V Praze: C.H. Beck, 201., 83.

2. Středověk

2.1. Vybrané válečné konflikty

2.1.1. Bitva u Ajn Džálút, 1260

V roce 1253 vypravil mongolský chán Möngke svou armádu, pod vedením svého bratra Hülägü obsadit Persii. V roce 1257 obléhal Bagdád a město dobyl. Sedm dní bylo město drancováno. Bagdádského Chalífu a jeho syny dali do koberců, které zašili a nechali udupat koňskými kopyty. Zmasakrováno bylo přes 100 000 obyvatel, krom křesťanů, až Mongolové pro jistotu město vyklidili z obavy šíření epidemie. Byly ukořistěny pohádkové poklady. Po krvavém vyplenění Bagdádu se ostatní islámští vládci zalekli a přidávali se k Mongolům, včetně křížáků, jelikož Hülägüho hlavní generál Ketbugha byl nestoriánský křesťan. Mezitím bylo obsazeno Aleppo a Damašek. Poté Hülägü vyhlásil válku egyptskému vládci mamlúkům Kutuzovi. Jenže chán Möngke zemřel a Hülägü se musel vrátit do své vlasti s většinou své armády a podpořit nového chána Chubilaje ve sporu o nástupnictví. Když se Kutuzovi donesla tato zpráva, nechal na brány v Káhiře přibít hlavy mongolských emisarů a vytáhl proti zbytku mongolských hord. V Sýrii zbylo Ketbughovi pouze 25 000 mužů, kteří se hrdinně postavili proti 100 000 muslimů vedených Kutuzem a Bajbarsem v bitvě u Ajn Džálút v roce 1260. Mongolové zaútočili na egyptský předvoj, přemohli jej a pronásledovali, až narazili na hlavní mamlúcké síly, které je porazily. Mongolové se nechali přelstít vlastní strategií předstíraným útekem. Ketbughovi byla setnuta hlava a islamisté s ní hráli pólo. Kutuz se ze své vyhrané bitvy neradoval dlouho, přišel o život Bajbarsovými muži. Po vyhnání Mongolů byla pozornost přesunuta na jejich spojence křížáky, kteří byli vyhnáni ze Svaté země.¹²

2.1.2. Vlad Nabodávač, 1431 - 1476

Vlad Dracula byl vládce Transylvánie a Valašska, kde byl sesazen a zavražděn za spojenectví s Turky. Jeho syn Mircea byl oslepen a upálen za živa. Druhý syn Radu zůstal v azylu v Turecku a Vlad Dracula s pomocí tureckých vojsk dobyl Valašsko zpět. Vlad uspořádal hostinu a pozval Valašské bojary na oslavu, kde je zajal. Zdraví bojaři

¹² Srov. REGAN, G. *Rozhodující bitvy: padesát dvě bitvy, které změnil svět od Salamíny k válce v Perském zálivu*. Vyd. 1. Praha : Naše vojsko, 1994. s. 71 - 74.

mu museli stavět nový hrad a neschopné práce mučil a pak za živa nechal nabodnout na kůly. Vlad nechal nabodnout na kůly 30 000 kupců za porušení obchodních zákonů. Nechal veřejně rozpárat svoji milenku jen za to, že byla těhotná. Vlad vymítal ve svém království všechny nemocné, chudé, nečestné a lenochy a trestal je vypichováním očí, páráním, stínáním, usekáváním údů, vařením, pálením, či napichováním na kůly postavených do různých ornamentů. Vlad zaútočil na Turky podél Dunaje, byl odražen a pronásledován. Vypaloval své vesnice, otravoval vodu ve studních a zajaté Turky nabodával na kůly. Po druhém tureckém tažení se Vlad musel stáhnout do Transylvánie, kde byl zajat uherským králem. Nakonec s pomocí uherského vojska znovu dobyl Valašsko, kde zase praktikoval svoji metodu nabodávání lidí na kůly. Vlad Dracula nakonec skončil v boji s Turky.¹³

2.2. Vývoj ochrany lidských práv ve válce ve středověku

Vznik konceptu lidských práv v tom smyslu, ve kterém vznikl, můžeme datovat právě do období středověku. Stěžejním dokumentem v tomto období byl v Anglii dokument *Magna charta libertatum* (Velká listina práv a svobod) z roku 1215.¹⁴ Za další stěžejní dokument středověkého chápání lidských práv můžeme považovat křesťanské Desatero. V pátém přikázání *Nezabiješ*, je reálný požadavek Boha na zachování základního lidského práva- práva na život a jeho dodržování.¹⁵ Velcí filosofové středověku (sv. Augustin, sv. Tomáš Akvinský) však poukazují na nutnost vést spravedlivou válku a definují požadavky na ni.

2.2.1. Saladin, 1137 – 1193

Tento v mnoha odvětvích pokrokový sultán dovolil ošetřovat zajaté křesťany řádem Johanitů.¹⁶

¹³ Srov. ANDERSON, J., WILLIAMS, A., HEAD, V. *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek : Alpress, 2009. s. 48 - 52

¹⁴ Srov. SVOBODA, P., ONDŘEJEK, P., ŠUSTEK, P. *Filozofické a právně teoretické aspekty lidských práv*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013. str. 8.

¹⁵ Srov. 2 Moj 2 - 17.

¹⁶ Srov. ŠVEJNOHA, J. *Historie Mezinárodního Červeného kříže*. Praha: Úřad Českého červeného kříže, 2008, s. 15

2.2.2. Rytířské kodexy

Známý středověký rytířský kodex nepotřeboval zdůrazňovat, jak se chovat k ostatním křesťanům. Nicméně oproti příslušníkům jiných náboženství nebyl křesťanský rytíř příliš čestný a shovívaví. Avšak proti nepříteli bylo zakázáno použití samostřílu a arkebuzy.¹⁷

3. Novověk do r. 1918

3.1. Vybrané válečné konflikty

3.1.1. Ivan Hrozný ničí Novgorod, 1570

Ivan IV. zasvětil většinu času svého panování na rozvoji velikosti a lepší administrativy svého státu, ale s takovou krutostí, že byl nazýván „Hrozným“. V osmi letech mu byla otrávena matka a výchovy a vlády se ujela vládnoucí šlechta, bojarové, ze kterých měl strach. Když dospěl, začal vládnout. Chodil neustále s dřevěnou holí, se kterou se v rozčilení oháněl a zabil mnoho lidí ze svého okolí. Vybudoval si svoji osobní stráž nazvanou Opričnina v počtu šesti tisíc mužů, kteří vraždili, olupovali, znásilňovali a mučili ruský lid a dosavadní vlastníky, bojary zabili, či uvrhli do vyhnanství. Ivan IV. vytáhnul na své město Novgorod v domnění, že se má přidat k Polsku. Obklíčil jej a nechal postavit kolem něj hradbu, aby nemohl nikdo uniknout. Každý den po pět týdnů bylo přivedeno až 1000 obyvatel na náměstí, kde muži a ženy byli mučeni a zabíjeni před svými přihlížejícími dětmi. Další byli topeni pod ledem zmrzlé řeky. Bylo zabito 60 000 lidí a mnoho dalších bylo odesláno do vyhnanství. Na vše přihlížel Ivan IV. se svým synem. Po té bylo město vydrancováno i s okolním venkovem. Poté pokračoval masakrem v Moskvě během „Velkého svátku krve“, kde byli vražděni zrádci. A završil svoji krutovládu tím, že v hádce zabil svého milovaného syna.¹⁸

¹⁷ Srov. FUCHS, J. *Mezinárodní humanitární právo*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany - Agentura vojenských informačních služeb, 2007, s. 14

¹⁸ Srov. ANDERSON, J., WILLIAMS, A., HEAD, V. *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2009. s. 59 - 63

3.1.2. Bitva u Lepanta, 1571

Před bitvou u Lepanta zaútočili Turci na Benátský ostrov Kypr. Obléhání obyvatelé se vzdali za příslib volného odchodu poté, co jim došla zásoba munice a potravin. Po odevzdání zbraní Turkům, byli téměř všichni zajatí, muži prodáni do otroctví, důstojníci popraveni a velitelovi Benátčanů byl odříznut nos a uši, stáhnut za živa z kůže, která byla vycpána slámou a poslána tureckému vládci.¹⁹

3.1.3. Kalkatská ‚Černá díra‘, 1576

V roce 1614 Britové zřídili v Indii své první obchodní stanice. Bengálskému navábovi Sirádžuddaulovi se nelíbilo britské vměšování. Když ve Fort William bylo stavěno nové opevnění, požadoval, aby bylo strhnuto. To se nestalo, proto zaútočil na pevnost. Bylo zajato 146 lidí, kteří byli zavřeni do kobky dlouhé 7,3m a široké 5,4m, která se nazývala ‚Černá díra‘. Druhý den po otevření cely se naskytl hrůzostrašný pohled, většina lidí byla mrtvá, ale doposud stáli, jak byla kobka napěchovaná, přeživších zůstalo jen 24 lidí. Po tomto incidentu Britové vyslali vojsko a porazili šesťdesátitisícovou armádu Indů, i když jejich vojska byla dvacetkrát méně početná.²⁰

3.1.4. Bitva u Slavkova, 1805

V bitvě u Slavkova proti sobě stáli Rakušané s Rusy o počtu 85 400 mužů a 278 děl, proti Francouzům pod vedením slavného císaře Napoleona I. s 66 800 muži a 139 děly. Bitva byla tak prudká, že se až do poslední hodiny bitvy nebrali žádní zajatci. Když se spojenci dali na útěk, Francouzi je pronásledovali. Rusové se snažili uniknout po zmrzlém Žatčanském rybníku, Francouzi led rozstříleli a tisíce Rusů se utopilo, či zemřelo následkem podchlazení. Francouzi přišli o 1305 mužů, 6940 raněných a 573 zajatých. Spojenci o 15000 mužů, 12000 zajatých a 180 děl jim bylo ukořistěno.²¹

¹⁹ Srov. REGAN, G. *Rozhodující bitvy: padesát dvě bitvy, které změnily svět od Salamíny k válce v Perském zálivu*. Vyd. 1. Praha : Naše vojsko, 1994. s. 136

²⁰ Srov. ANDERSON, J., WILLIAMS, A., HEAD, V. *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek : Alpress, 2009, s. 66 - 69

²¹ Srov. REGAN, G. *Rozhodující bitvy: padesát dvě bitvy, které změnily svět od Salamíny k válce v Perském zálivu*. Vyd. 1. Praha : Naše vojsko, 1994. s. 177 - 182

3.1.5. Král Leopold a zvěrstva v Kongu, 1880 - 1908

Král Leopold byl belgickým králem. Najal Henryho Stanleje, aby získal co největší nové území v Africe. Ten uzavřel během pěti let více než 450 smluv s náčelníky, domnívající se, že podepisují dohody o přátelství. Takto získal území 2,344 milionů km². Leopoldovým zájmem v Kongu byly přírodní zdroje. Od domorodců bylo požadováno, aby opatřovali dané množství kaučuku a slonoviny za státem stanovené ceny, zajišťovali potraviny a poskytovali 10% svých mužů na práci. Byla vytvořena armáda na dodržení stanovených kvót, kterou tvořili belgičtí důstojníci a černí domorodí vojáci, z nichž mnozí byli uneseni ze svých vesnic. Vesnice byly vypalovány, muži posláni pro stanovené kvóty kaučuku a ženy mezi tím znásilňovány a mučeni, dokud se jejich muži nevrátí. Pokud nedonesli požadované množství, byli lidé buď zabiti, či zmrzačeni. Za donesené lidské ruce, či uši dostávali vojáci odměny. Ztráty na životech se odhadují mezi 5 až 15 milionů obyvatel.²²

3.1.6. Boxerské povstání, 1898 - 1899

Díky útlaku Čínského císařství díky velkým kontribučním daním a konfiskováním půdy západními mocnostmi došlo k rolnickému povstání zaměřené na vše nečínské. Místní úřady povstání podporovaly a čínské vládní jednotky se přidaly k povstání. Osm světových mocností s vidinou obohacení se na úkor Číny, či chránící si své zájmy se vylodilo na čínskou pevninu, aby povstání potlačili. Čínské povstání nebylo jednotné a některé provincie se k němu nepřidali. Povstání bylo nakonec poraženo. Boje skončili obsazením Pekingu a začal masakr čínského obyvatelstva. Německá armáda zmasakrovala za necelý týden 150 000 Číňanů. Rusové dalších 40 000 v Mandžusku. Čína musí vyplatit kontribuci 450 milionů liangů, její území je z části rozebráno vítěznými mocnostmi a práva samosprávy dosti omezena.²³

3.1.7. Genocida Arménů, 1915

Nejhorším zločinem během první světové války byla genocida Arménů. Bylo vyhlazeno více jak jeden a půl milionu Arménů z celkového počtu dvou a půl milionu v Osmanské říši. Dříve za vlády sultána Abdula Hamida II. (1876-1909) bylo zabito 200 000 Arménů. Po vypuknutí první světové války bylo Turecko na straně centrálních

²² Srov. ANDERSON, J., WILLIAMS, A., HEAD, V. *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek : Alpress, 2009, s. 70 - 76

²³ Srov. NOVOTNÝ, J. *Causa Dohihara*. 1. vyd. Plzeň: Laser, 1994. Armády. s. 28 - 31

mocností, což bylo Německo a Rakousko - Uhersko. A bojovalo proti státům Dohody, na jejichž straně bylo i Rusko, se kterým mělo Turecko společnou hranici. A protože Arméni byli křesťani stejně jako Rusové, obávali se Turci, že přestoupí na stranu Ruska. Vznikly zvláštní oddíly tvořené násilnými zločinci propuštěných z vězení speciálně určených pro genocidu. První akcí bylo pochytní 600 důležitých Arménských vůdců v Istanbulu a jejich povraždění. Po té odzbrojení všech Arménů co sloužili v armádě a převedení na dělníky a nosiče, které po donesení nákladu si museli vykopat vlastní hrob a byli zastřeleni. Účelem bylo zabít všechny arménské muže, aby nemohli zplodit novou generaci. Ostatní Arméni byli deportováni do Sýrie a Iráku. Boje schopné muže oddělovali od rodin, svázali do malých skupinek, odvedli stranou a postříleli, či veřejně popravili. Zbytek kolon bez mladých mužů byl terčem vojáků, místních kmenů a obyvatel. Kolony byly rabovány, lidé zabíjeni a ženy znásilňovány, nebo tito lidé umírali hlady, žízní a vyčerpáním.²⁴

3.1.8. Bitva u Ypry, 1915

Německá vojska zaútočila 22. dubna na britská postavení pomocí šesti tisíců lahví s chlórem. Tímto aktem porušili II. haagskou mírovou konferenci z roku 1907 o chemických zbraních. Při tomto útoku se otrávil 15 000 Britů a z toho 5 000 jich poté zemřelo v ukrutných bolestech. Němečtí vojáci vybavení plynovými maskami prolomili britskou obranu do hloubky 5 kilometrů. Druhý den byli vytlačeni na výchozí pozice. Od tohoto aktu i druhá válečná strana začala používat chemické zbraně.²⁵

3.2. Vývoj ochrany lidských práv ve válce v novověku

V novověku jsou za stěžejní dokumenty ve vývoji lidských práv považovány hlavně dva dokumenty a události, které jim předcházely. Je to roku 1789 *Deklarace práv člověka a občana* ve Francii a v USA to je Listina práv také z roku 1789. V novověku v době osvícenství vznikali i nové filosofické směry, které se právy člověka přímo zabývaly.²⁶

²⁴ Srov. ANDERSON, J., WILLIAMS, A., HEAD, V. *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek : Alpress, 2009. s. 84 - 89

²⁵ Srov. HEŘTOVÁ, Y. *Zákopová válka*. 2., přeprac. vyd., V Našem vojsku 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1988, s. 114

²⁶ Srov. SVOBODA, P., ONDŘEJEK, P., ŠUSTEK, P. *Filozofické a právně teoretické aspekty lidských práv*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013. s. 8

3.2.1. Kodex Gustava Adolfa, 1621

Švédský král Gustav Adolf vydal válečný zákoník, v něm stálo, že žádný nadřízený nesmí vydat svým vojákům protiprávní rozkaz a kdo ho vydá, bude potrestán soudem.²⁷

3.2.2. Pařížská deklarace, 1856

Po Krymské válce došlo k Pařížské deklaraci, kde se mimo jiné uzákonilo zrušení lapačského práva. To tedy nově umožňovalo korzárům ve válečném stavu přepadávat a zmocňovat se lodí a v případě chycení se s nimi muselo nakládat jako s válečnými zajatci a nebyli pověšeni jako piráti.²⁸

3.2.3. Mezinárodní výbor Červeného kříže, 1863

Myšlenka vzniku Červeného kříže se zrodila po bitvě u Solferina, kde proti sobě stálo Rakousko a Francie ve sporu o Itálii. Padlo, či bylo raněno přes 40 000 vojáků. Henri Dunant, obchodník, viděl tuto bitvu a při pohledu na raněné vojáky, o které se téměř nikdo nestará, jim začal poskytovat lékařskou pomoc. Ale nejen to. Organizoval převoz raněných, dále zřizování polních nemocnic, zajišťoval lékařský materiál a dokonce se mu podařilo dosáhnout propuštění zajatých rakouských lékařů, aby mohli ošetřovat raněné. Po těchto hrůzných zážitcích napsal knihu **“Vzpomínka na Solferino“** a v závěru knihy navrhl založit mezinárodní organizaci na pomoc raněným ve válečných konfliktech a současně uzavřít mezinárodní pakt o její ochraně. Tuto knihu rozeslal evropským státníkům i osobně je navštěvoval, aby je přesvědčil.²⁹

3.2.4. Lieberův kodex, 1863

Byl vydán v USA německým emigrantem, který měl zkušenosti z bitvy u Waterloo a z bojů o nezávislost z Řecka Francisem Lieberem. Stal se předlohou Haagské úmluvě. Vytýčil vojenskou nezbytnost k omezení násilí ve válce.³⁰

²⁷ Srov. FUCHS, J. *Mezinárodní humanitární právo*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany - Agentura vojenských informačních služeb, 2007. s. 14

²⁸ Srov. *Modely historických lodí - Golden Hind - Mujweb.cz: GOLDEN HIND* [online]. [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: http://mujweb.cz/lode.paf/golden_1.html

²⁹ Srov. ŠVEJNOHA, J. *Historie Mezinárodního Červeného kříže*. Praha: Úřad Českého červeného kříže, 2008. s. 20 - 23

³⁰ Srov. FUCHS, J. *Mezinárodní humanitární právo*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany - Agentura vojenských informačních služeb, 2007. s. 15

3.2.5. Ženevská úmluva, 1864

V této úmluvě se polní lazarety stávají chráněnými, pokud ošetřují raněné, a nebudou tedy obsazeny vojskem. Jejich personál získává taktéž neutralitu, pokud pečují o raněné. Při obsazení území nepřítelem mohou nadále vykonávat svoji činnost, či odejít. Také civilní obyvatelstvo pečující o raněné má být pod ochranou a ušetřeno od kontribucí, či pobytu vojsk ve svém domě. Ranění také musí být ošetřeni bez rozdílu národnosti. Lazarety a personál musí být viditelně označeny červeným křížem v bílém poli.³¹

3.2.6. Petrohradská deklarace, 1868

V této deklaraci se zakazuje používání nábojů s výbušnými střelami, nebo s třaskavou či zápalnou látkou vážících méně než 400 g.³² Dále se ustanovilo to, „že *z nepřátelené strany nemají neomezené právo volby prostředků k poškození nepřítele.*“³³

3.2.7. Bruselská deklarace, 1874

Bruselská deklarace byla prvním souhrnným dokumentem o obyčejích války. Zabývala se pozemním válečným právem. Byla inspirována Liberovým kodexem. Nebyla právně uznána.³⁴

3.2.8. I. Haagská mírová konference, 1899

V Haagských úmluvách se projednávalo omezení zbrojení, válečné právo a mírové řešení mezinárodních sporů.³⁵

Bylo zakázáno použití jedovatých a otrávených zbraní, či zbraní které by zapříčiňovali zbytečné útrapy a používání dusivých nebo ničivých plynů.

Jelikož se I. a II. haagské úmluvy dosti prolínají a doplňují, vypíšu ustanovení v těchto dohodách ve článku II. haagská mírová konference 1907 pro zjednodušení a přehlednost.

³¹ Srov. *Ženevská úmluva z roku 1864 - Klub historie Červeného kříže* [online]. [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: <http://klubhistorieck.wgz.cz/rubriky/kapitoly-z-historie-cerveneho/zenevske-umluvy/zenevska-umluva-z-roku-1864>

³² Srov. KLEIN, L., FERKO, A. *Principy válečné chirurgie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005. s. 40

³³ Cit. FUCHS, J. *Mezinárodní humanitární právo*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany - Agentura vojenských informačních služeb, 2007. s. 15

³⁴ Srov. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993. s. 11

³⁵ ³⁵ Srov. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993. s. 11

3.2.9. II. Haagská mírová konference 1907

Zde se projednávalo mezinárodní soudnictví, pravidla pozemní války a války námořní. Bylo sjednáno 13 úmluv. Úmluvy týkající se práva v době války byly omezeny tzv. klauzule „si omnes“, kdy válčící strany musí dodržovat tyto pravidla pouze, pokud se konfliktu účastní státy, která tyto úmluvy podepsaly. Deklarace o zákazu vrhání střel nebyla ratifikována.³⁶

Zacházet s válečnými zajatci lidsky, ubytování, úhrada za práci, svoboda k výkonu náboženství, stravování, šacení. Zajatci podléhají zákonům věznicí straně. Po skončení války mají být neodkladně navráceny do své vlasti.³⁷

„Cílem války nesmí být nic jiného, než násilné zlomení odporu nepřítele. Válčící strany nemají neomezené právo při výběru prostředků, jimiž má být poškozen nepřítel.“³⁸

Je zakázáno zrádně zabít či zranit. Používat jedu a otrávených zbraní, prostředků způsobujících zbytečné útrapy, přinucovat příslušníky nepřítele, aby bojovali proti své vlasti. Zabavit či zničit nepřátelský majetek, krom situace, kde to nutnost nezbytně vyžaduje. Zneužívat bílé a národní vlajky, vojenských odznaků a uniforem nepřítele. Bombardovat či útočit na nechráněné obce. Při obležení a bombardování pak mají být ušetřeny náboženské a historické budovy, školy, muzea, nemocnice. Obležení mají označit tyto cíle. Parlamentář má právo na nedotknutelnost, pokud své postavení nezneužije.³⁹

Okupující strana nesmí nutit obyvatelstvo podávat informace o své armádě, ani k přísaze věrnosti nepřátelské mocnosti. Plenění je zakázáno.⁴⁰

Neutralita může být buď prostá, nebo trvalá. Území neutrálního státu je nedotknutelné. Je zakázáno zřizovat vojenské sbory pro některou z válčících stran, trpět přepravu ozbrojených kolon, či střeliva. Státy, které se dopustily nepřátelských činů proti válčící straně, či jednájí-li ve prospěch válčící strany, se nemohou považovat za neutrální.⁴¹

³⁶ Srov. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, s. 12 - 13

³⁷ Srov. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, s. 21

³⁸ Cit. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, s. 20 - 21

³⁹ Srov. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, s. 22 - 23

⁴⁰ Srov. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, s. 23 - 24

⁴¹ Srov. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, s. 25 - 26

Ve válce námořní je zakázáno klást nezakotvené miny, jen pokud se stanou nefunkčními do hodiny, co nad nimi pokládající ztrácí kontrolu a zakotvené miny, které se nestanou neškodnými po utrnutí. Je zakázáno použití torpéd, nestanou-li se nefunkčními po minutě cíle. Je zakázáno bombardovat námořními silami nechráněné obce a ničit náboženské, historické budovy, školy, muzea, nemocnice atd. Nemocniční lodě nesmí být ukořistěny, musí být viditelně označeny a poskytují pomoc raněným na obou stranách konfliktu. Zdravotní a duchovní personál se nemůže stát válečným zajatcem. Na moři může být za určitých podmínek majetek konfiskován a posádka obchodní lodi zajata, pokud obchodní loď, či zboží je nepřátelské, pokud obchodní loď chtějí porušit blokádu, či kladou odpor, pokud neutrální loď obchodní se účastní nepřátelství, či vezou pro nepřítele vojáky, či válečný kontraband. Výjimku tvoří nepřátelská poštovní loď, malá rybářská loď, která nemůže být zabavena, pokud se nebude snažit projet blokádu. Maximální počet válečných lodí v neutrálním přístavu jednoho státu jsou tři a maximálně 24 hodin, pokud není poškozena, nebo je nepříznivé počasí na plavbu. Pokud po této době neopustí neutrální oblast, je loď s posádkou zabavena. Opravena být může, také potravinami a palivem být naložena může, ale v množství pouze na doplutí ke svému nejbližšímu přístavu, doplněna municí a posádkou být nesmí.⁴²

4. Vývoj po roce 1918

4.1. Vybrané válečné konflikty

4.1.1. Nankinský masakr, 1937 - 1938

Když Japonci dobyli hlavní město Číny Nanking, pobili všechny vojenské zajatce hrůzostrašným způsobem. Ti co měli štěstí, byli zastřelení, další byli zaživa upalováni, ubodáni bajonety, či jim byli setnuty hlavy, které si dobyvatelé nechávali na památku. Poté se vrhli na civilní obyvatelstvo. Asi osmdesát tisíc žen bylo znásilněno, těhotným pak rozpárali břicho a plod vyrvali. Obchody byly rabovány, domy i s lidmi zapalovány, lidé pohřbíváni zaživa. Toto krveprolití trvalo šest týdnů. Poté zbylému obyvatelstvu byly podávány drogy. Na 50 000 lidí se stalo závislými. Čínské ženy byly neustále

⁴² Srov. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, s. 27 - 38

sexuálně zneužívány. Odhaduje se, že tomuto krvelačnému masakru padlo za oběť 300 000 lidí.⁴³

4.1.2. Lvov, 1941

Lvov se dostal pod Sovětský svaz po okupaci východního Polska roku 1939. Násilnosti zde byly prováděny převážně na ukrajinském, ale také na polském obyvatelstvu od 24. 6. 1941, dva dny od vypuknutí války. Sověti se báli, že pod německou nadvládou se město Lvov opět stane centrem protikomunistického odporu. Už 30. června obsadila německá armáda město bez větších potíží. Ve třech vězeních se jim naskytl hrůzostrašný pohled. Přes 4000 těl bez rozdílu věku a pohlaví bylo ve sklepích vyskládáno až ke stropu. Na jejich tělech před zabitím byly viditelné známky mučení. Ve vězení se našla oběšená dívka zcela nahá, dokonce i těhotná žena s rozpáraným břichem, kdy její nenarozené dítě viselo ven, dále ukřižovaný kněz s hřeby na ruku a nohou s rozpáraným břichem s vyhřezlými střevy a na zádech s vyřezaným křížem. Další kněz byl také ukřižován s vypíchnutými očmi. Ženy s uřezanými prsy a ušima a popáleninami na těle. Muži bez zubů, s rozbitými lebkami a uříznutým přirozením. Dvanáctileté holčičky, které měli přitlučené ruce na zeď a podbřišek rozříznutý až k prsům, či visící na železném háku zabodnutým v ústech. Mnohé z žen a dívek byli znásilněny. V městském sirotčinci bylo objeveno 30 oběšených dětí ve věku 6 - 15 let. Visely nabodnuty ústy na háky, zcela nahé a sexuálně zneužité. Byl přizván Červený kříž, aby dosvědčil tato zvěrstva. Moskva odmítla tvrzení o násilnostech a obvinila Německo ze zabití 40 000 lidí ve Lvově. Amerika tuto zprávu šířila dále. V roce 1960 byl mezinárodní komisí prozkoumán tento incident. Sovětský svaz byl z tohoto masakru usvědčen, ale bohužel bez potrestání.⁴⁴

4.2. Vývoj lidských práv ve válce po roce 1918

Ve 20. století problematika ochrany lidských práv dostala nový rozměr hlavně v důsledku dvou světových válek. Následující dokumenty přiblíží, jak rychle se tato problematika vyvíjela a jakou důležitost měla.

⁴³ Srov. ANDERSON, J., WILLIAMS, A., HEAD, V. *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek : Alpress, 2009. s. 229 - 231

⁴⁴ Srov. KUBÍK, P. *Rudé stíny: sovětské válečné zločiny 1941-1945*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2003. Archiv (Mladá fronta), s. 73 - 81

4.2.1. Státní dvůr mezinárodní spravedlnosti, 1920

Byl předchůdce mezinárodního soudního dvoru, má pravomoc rozhodovat spory mezi státy až do roku 1940. Patří mezi nejdůležitější orgány OSN. Proti rozsudku soudu se nelze odvolat. OSN je zplnomocněna použít prostředky k splnění rozsudku.⁴⁵

4.2.2. Washingtonské úmluvy z roku 1922

Bylo utvořeno 6 smluv, týkající se omezení námořního zbrojení a zákaz použití chemických zbraní. Ustanovil se zákaz bojovat prostřednictvím jedovatých, dusivých a dalších plynů, včetně bakteriologických zbraní. Bylo zakázáno použití ponorek ve válce.⁴⁶

4.2.3. Protokol o pokojném vyřizování mezinárodních sporů, 1924

Státy se měli vzdát útočné války a prohlásit za mezinárodní zločin. Protokol byl přijat v Ženevě 2. 10. 1924. Bohužel tento protokol, který mohl předejít spousty konfliktům, nevstoupil v platnost.⁴⁷

4.2.4. Ženevský protokol, 1925

Zakazuje ve válce používání dusivých, otravných, nebo podobných plynů a prostředků bakteriologických. Přitom v roce 1935 Itálie porušila tento protokol a použila tyto zbraně v Etiopii. Dále i ve válce Iráku s Íránem byly použity chemické zbraně. Bohužel se nezakazuje vlastnictví a výroba těchto látek. Byla snaha o zakázání držení těchto látek, bohužel zatím bezúspěšně. Odhaduje se, že 20 zemí vlastní chemické zbraně, k držení se přihlásilo jenom USA a Rusko.⁴⁸

⁴⁵ Srov. *Mezinárodní-soudní-dvůr* [online]. [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <http://4d.webz.cz/mp-dvur1.doc>.

⁴⁶ Srov. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, s. 73 - 74

⁴⁷ Srov. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, 2 sv., s. 44

⁴⁸ Srov. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, 2 sv., s. 74 - 76

4.2.5. Briand - Kelloggův pakt, 1928

Odsoudil válku jako prostředek pro řešení mezinárodních sporů. A smluvní strany se zřekly útočné války. Bohužel neobsahoval žádné sankce za porušení.⁴⁹

4.2.6. Generální akt o pokojném řešení mezinárodních sporů, 1928

Řešil spory smířčí, soudní, nebo rozhodčí cestou. Právní význam tohoto dokumentu byl dosti snížen. Signatáři mohli přistoupit pouze k určité jeho části, ostatní ustanovení pak pro ně nebylo závazné. Nezabezpečil pokojné řešení sporu ani u smluvních účastníků.⁵⁰

4.2.7. Ženevská úmluva týkající se zacházení s válečnými zajatci a o zlepšení osudu raněných a nemocných v armádách v poli 1929

Úmluva se týkala mezinárodní ochrany obětí války, raněných a nemocných vojáků v poli a trosečníků na moři, válečných zajatců a civilního obyvatelstva. Z ní se vyvinulo současné mezinárodní humanitární právo.⁵¹

4.2.8. Londýnské smlouvy, 1930

Šlo o omezení a snížení námořního zbrojení. Státy měli stanovené kvóty pro počet a tonáž svých lodí a přebytečná plavidla se musela zlikvidovat, či přestavět. Mimo jiné se zde uvedlo zákaz potápění obchodních lodí ponorkami.⁵²

4.2.9. Roerichův i Washingtonský pakt 1932

Byla to úmluva, která ochraňovala vědecká a umělecká zařízení a historické památky. Bohužel ani tato úmluva nezabránila za druhé světové války ničení kulturních památek ve velkém a dokonce celých historických měst⁵³

⁴⁹ Srov. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, s. 45

⁵⁰ Srov. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, s. 44 - 45

⁵¹ Srov. *Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů z 12. srpna 1949: dodatkové protokoly z 8. června 1977*. Praha: Federální ministerstvo obrany, Správa sociálního řízení, 1992, s. 5

⁵² Srov. *Námořní odzbrojovací dohody 20tých a 30tých let* [online]. 2012 [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <http://www.palba.cz/>

⁵³ Srov. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, s. 63

5. Vývoj po roce 1945

5.1. Vybrané válečné konflikty

5.1.1. Tedžonský masakr, 1950

Během Korejské války Severní Korea dobila město Tedžon a uvěznila všechny obyvatele, kteří byli proti komunismu. Zatčení byli krutě vyslýcháni a ti co přežili, byli uvězněni. K zajatcům mohli vcházet Severokorejští vojáci, kteří je okrádali a mučili. Po obrácení karty válečného štěstí, kdy Severokorejčům hrozil ústup, padlo rozhodnutí všechny zajatce popravit. Vykopali jámy, zajatce popravovali a zahrabávali. Mnozí byli před zabitím zmrzačeni. Bylo popraveno 45 amerických a 75 Jihokorejských vojáků a 5 000 - 7500 Jihokorejských civilistů.⁵⁴

5.1.2. Masakr v My Lai, 1968

Během Vietnamské války američtí vojáci obsadili civilní vesnici My Lai. Povraždili na 400 neozbrojených civilistů, včetně žen a dětí. Tento masakr byl rok a půl utajován, než noviny informovali veřejnost. Byl odsouzen pouze velící poručík William Caley na deset let. Po třech letech byl propuštěn.⁵⁵

5.1.3. Srí Lanka, 1983 – 2009

Srí Lanka má 18 miliónu obyvatel, z toho 12,5 Sinhálců převážně buddhistů a 2,8 miliónu Tamilů převážně hinduistů. Tamilové žily na severu a východě ostrova a i když jich bylo oproti Sinhálcům málo, tak hned za průlivem v Indii žilo dalších 55 milionů Tamilů. Po odchodu Britů v roce 1947 se Srí Lanka stala nezávislou a tyto dvě etnické skupiny začali mezi sebou bojovat. Tamilové vytvořili ozbrojenou organizaci **Tygři osvobození tamilského Ílamu**. V roce 1983 propukly boje naplno. Tamilové přepadávali sinhálské vojáky a ti na oplátku Tamilům vypalovali vesnice a obchody a zabíjeli tisíce Tamilů. Bylo vytvořeno na 30 různých vojenských organizací, které bojovali jak mezi sebou, tak s nepřítelem. Z Indie byl vyvíjen tlak na Srí Lanku právě kvůli utrpení Tamilů. Sinhálská vláda podlehla tlaku a provedla ústupky včetně příchodu mírových Indických sil. To se nelíbilo nacionalistickým

⁵⁴ Srov. CHINNER, P. *Korejské krutosti: zapomenuté válečné zločiny v Koreji 1950-1953*. 1. vyd. v českém jazyce. Překlad Gojda, J. Praha: BB art, 2003. s. 56 - 57

⁵⁵ Srov. MCNAB, Ch., WIEST, A. *Historie vietnamské války*. Vyd. 1. Praha: Brána, 2010. s. 155

Sinhálcům, kteří vytvořili Lidovou osvobozenou frontu, bojující proti lidem podporující Tamily, včetně vlády. Rovněž vztahy Tygrů s Indickými jednotkami se zhoršili a vypukli mezi nimi boje. Indické jednotky se stáhly. Tak začal koloběh násilí a krutostí na obou stranách. V květnu 1995 pobili Tamilští tygři 42 sinhálských vesničanů. Sinhálské jednotky shazovali letáky doporučující se schování tamilských civilistů v kostele před útokem a po té kostel bombardovali a v něm zahynulo 62 lidí. Sebevražední Tamilští atentátníci zaútočili na banku a bombovým útokem připravili o život 73 lidí a 1400 zranili.⁵⁶ Až v roce 2009 byly boje ukončeny po porážce Tamilů. Odhaduje se, že v bojích přišlo o život 80 000 - 100 000 lidí.⁵⁷

5.1.4. Genocida ve Rwandě, 1994

Lid v Rwandě byl rozdělen na Hutuy, kterých byla většina, pracovali hlavně na polích a neměli žádný politický vliv a na Tutsie, menšinu, kteří byli movití, vládli a nechtěli se o moc dělit s Hutuy. V roce 1959 došlo k Hutuskému povstání, které bylo potlačeno, o život přišli desítky tisíc lidí a Tutsiové začali opouštět svoji vlast. V roce 1962 se okupující Belgičané stáhli, Rwanda se stala nezávislou a moc převzali násilím Hutuové. Na 200 000 Tutsiů opustilo zem a připravovalo se na odvetu. V roce 1990 Tutsiové zaútočili a vynutili si vládnout nad zemí společně s Hutuy. OSN vyslala své jednotky do země na udržení míru. V roce 1994 bylo sestřeleno letadlo s Hutuským prezidentem a tímto aktem začala genocida v Rwandě. Tutsiové byli rozsekáváni mačetami na ulicích. Ale i umírnění Hutuové. Byla zajata a umučena Belgická jednotka a díky tomu byly odvolány Belgické jednotky z mise OSN. Rozhlasem vláda vyzývali Tutsie, aby se ukryli v kostelech, školách, na stadionech pod příslibem ochrany. Tam pak byli zabíjeni po tisících, mučeni, ženy znásilňovány. Hutuové byli vyzýváni rozhlasem k vraždění. Toto peklo trvalo 3 měsíce, než se Tutsiiským jednotkám zformovaných v zahraničí podařilo přemoci Hutuy a nastolit mír. Téměř 2 miliony Hutuů uprchlo za hranice. 120 000 Hutuů zodpovědných za násilí bylo zatčeno. Tento masakr si vyžádal půl milionu obětí.⁵⁸

⁵⁶ Srov. BELL, A. *Etnické čistky: Bosna, Kypr, Karabach, Kosovo, Palestina, bývalý Sovětský svaz, Rwanda a Burundi, Srí Lanka, Transylvánie, Ulster*. Vyd. 1. Praha: Práh, 2003, s. 201 - 208

⁵⁷ Srov. PAJER, P. *Ohniska světových konfliktů - Srí Lanka* [online]. [cit. 2016-03-16]. Dostupné z: <http://www.kct-tabor.cz/gymta/OhniskaSvetovychKonfliktu/SriLanka/index.htm>

⁵⁸ Srov. ANDERSON, J., WILLIAMS, A., HEAD, V. *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek : Alpress, 2009, s. 331 - 337

5.1.5. Srebrenica, 1995

Dne 6. června zaútočila srbská armáda na Bosenské město s převahou muslimského obyvatelstva Srebrenica, které bylo Spojenými národy označeno za bezpečnou zónu a neúspěšně chráněno málo početným nizozemským vojskem.

15 000 muslimů se pokusilo utéct z obklíčení. Většina z nich byla zajata či zabita. Mezi 6. - 16. červencem bylo odsunuto 23 000 žen a dětí.⁵⁹

Po obsazení města Srebrenica Srbové oddělili mladé bojeschopné muže od ostatního obyvatelstva pod záminkou prošetření válečných zločinů a všechny postříleli.⁶⁰ 7000 - 10 000 mužů bylo zabito a dalších 18 406 je nezvěstných. Za válečné zločiny proti lidskosti byli obviněni generálové Radko Mladič, Radivoj Krstić a srbský prezident Slobodan Milošević.⁶¹

5.2. Vývoj lidských práv ve válce po druhé světové válce.

5.2.1. Charta OSN, 1945

Obsahuje zákaz výhrůžek a použití síly mezi státy, povinnost řešit spory mezi státy, které by mohli ohrozit mezinárodní mír. Rada OSN může státům poskytovat doporučení, jak řešit spory, nebo členské státy řeší konflikty samy. Pro řešení sporů právní povahy byl založen Mezinárodní soudní dvůr v Haagu, jejichž účastníky jsou členové OSN. Sebeobrana je povolena, ale musí být přiměřená. Nemůže mít preventivní charakter. OSN může udělit embargo, či použít ozbrojené síly s odsouhlasením Rady bezpečnosti k udržení mezinárodní bezpečnosti.⁶²

5.2.2. Dohoda o stíhání a potrestání válečných zločinců, 1945

Díky ní byl ustanoven Norimberský mezinárodní vojenský tribunál, který soudil válečné zločince osy a 12 jich odsoudil k smrti a 7 k dlouhodobému vězení.⁶³

⁵⁹ Srov. HONIG, J. W., BOTH, N. *Srebrenica: zpráva o válečném zločinu*. 1. vyd. Překlad Šimon Pellar. Praha: Mladá fronta, 2001, s. 19 - 23

⁶⁰ Srov. HONIG, J. W., BOTH, N.. *Srebrenica: zpráva o válečném zločinu*. 1. vyd. Překlad Šimon Pellar. Praha: Mladá fronta, 2001, s. 56

⁶¹ Srov. ANDERSON, J., WILLIAMS, A., HEAD, V. *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek : Alpress, 2009. 398 s., s. 330

⁶² Srov. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, s. 52 - 53

⁶³ Srov. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, s. 58

5.2.3. Rezoluce OSN, 1946

Genocida byla prohlášena za zločin, jak v době míru, tak v době války. Úmluva o zabránění a trestání zločinů genocidia z roku 1948 lépe poupravila Rezoluci OSN z roku 1946. Státy jsou zločin genocidia trestat a zabránovat. Neochraňuje politické skupiny a nevztahuje se na kulturní genocidu.⁶⁴

5.2.4. Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů, 1949

Byly přijaty čtyři úmluvy o zlepšení osudu raněných a nemocných v poli a na moři, zacházení s válečnými zajatci a o ochraně civilních osob za války.⁶⁵ Jelikož se Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů 1949 a Dodatkové protokoly k ženevským úmluvám 1977 dosti prolínají a doplňují, vypíšu ustanovení v těchto dohodách ve článku Dodatkové protokoly k Ženevským úmluvám 1977 pro zjednodušení a přehlednost.

5.2.5. Úmluva na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu a Protokol k úmluvě, 1954

Konferenci svolalo UNESCO. Obsahuje 3 myšlenky, poškození kulturních statků představuje ztrátu kulturního dědictví, musí se učinit všechna opatření na ochranu, ochrana památek i v době míru. Nedostatkem úmluvy jsou chybějící sankce za porušení.⁶⁶

5.2.6. Úmluva o nepromlčitelnosti válečných zločinů a zločinů proti lidskosti 1968

Dříve jednotlivé státy mohly dle svých zákonů zločiny promlčovat. Díky této úmluvě se nepromlčují válečné zločiny, zločiny proti lidskosti, nelidské činy důsledkem politiky apartheidu a zločin genocidy.⁶⁷

⁶⁴ Srov. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, 2 sv., s. 57 - 59

⁶⁵ Srov. *Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů z 12. srpna 1949: dodatkové protokoly z 8. června 1977*. Praha: Federální ministerstvo obrany, Správa sociálního řízení, 1992. s. 5

⁶⁶ Srov. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, 2 sv., s. 64 - 67

⁶⁷ Srov. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, 2 sv., s. 58

5.2.7. Úmluva o zákazu vývoje, výroby a hromadění zásob bakteriologických a toxinových zbraní a o jejich zničení, 1972

Tato úmluva se povedla schválit z důvodu, že biologické zbraně, byly dvousečné a nevyzpytatelné. Ohroženo jimi je i civilní obyvatelstvo a ten kdo je použil, si nebyl jist, zda ho to také nezasáhne. Nedala se vymezit lokace šíření. Pro vojenské účely ale nebyly až tak účinné. Do 9 měsíců od schválení musely být tyto zbraně zničeny.⁶⁸

5.2.8. Úmluva o potlačování a trestání zločinu apartheidu, 1973

Apartheid byl klasifikován jako zločin proti lidskosti. V roce 1975 úmluvu podepsalo také Československo⁶⁹

5.2.9. Úmluva o zákazu vojenského nebo jakéhokoliv jiného nepřátelského použití prostředků měnících životní prostředí, 1977

Zde se jedná např. o defolianty, což je chemická látka způsobující opadávání listů a to zlepšuje průzkum a zhoršuje krytí protivníků. Nebo se dokáže změnit rytmus srážkové činnosti, což by narušovalo zemědělství, či postupné zničení vegetace a vzniku pouště. Ve Vietnamu 1970-1975 použily USA defolianty, zalesněná plocha se zmenšila o polovinu a lidé akutně onemocněli a trpěli genetickými poruchami.⁷⁰

5.2.10. Dodatkové protokoly k Ženevským úmluvám, 1977

K posílení ochrany civilních osob i při konfliktech na území jedné země a díky novým bojovým způsobům vedení války vznikly dodatkové protokoly.⁷¹

Ranění, nemocní a trosečníci musí být vyhledáni, ošetřeni, chráněni před okrádáním a stávají se válečnými zajatci. Musí být provedena evidence a informovat mocnost, ke které zajatec náleží. Zdravotní personál lze zadržet, pouze pokud to vyžaduje stav zajatců, nesmí být přidělena jiná práce a po převzetí péče o zajatce nepřítelem, bude propuštěn včetně osobních nástrojů. Zdravotní personál musí být identifikován červeným křížem, nebo půlměsícem na bílém poli. Letadlo označeno přerušovaným

⁶⁸ Srov. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, 2 sv., s. 82 - 83

⁶⁹ Srov. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, 2 sv., s. 50

⁷⁰ Srov. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, 2 sv., s. 91

⁷¹ Srov. JUKL, M. *Ženevské úmluvy a dodatkové protokoly : (stručný přehled)*. 1. vyd. Praha: Český červený kříž, 1999. s. 8

modrým světlem. Nemocniční lodi bílou barvou, rozeznávacím znakem a vlajkou své země. Zdravotnický transport specifickým radiovým signálem a zdravotnický personál průkazem totožnosti a oděvem červeného kříže.⁷²

Když se voják dostane do zajetí, má status válečného zajatce. Neplatí to pro vyzvědače a žoldnéře. Zajatec má právo na zaopatření a zdravotní péči. Musí být dodržena jejich osobnost a čest a musí být chráněni. Při výslechu je zajatec povinen udat jméno, narození, matriční číslo, hodnost. Nesmí být vyvíjen nátlak k získání informací. Odebrané věci jsou evidovány a vydají se po propuštění. Pokud se strana rozhodne zajatce propustit, jeho strana ho nesmí vzít zpátky do armády. Tábory válečných zajatců nesmí být v místě bojů a poblíž vojenských objektů, musí být hygienicky a zdravotně nezávadné. Musí být pevné stavby a vybaveny protiletadlovými a protichemickými kryty. Strany si sdělí jejich umístění a musí být označeny. Ubytování má být stejné jako u vlastních vojáků, oddělené ložnice u mužů a žen. Strava taková, aby se zabránilo ztrátě váhy. Ošacení dostatečné, odpovídající podnebí a pravidelné obnovování. Věznitel musí zajistit hygienu a zdraví ve smyslu sanitárního zařízení, mýdla k mytí a praní, v každém táboře musí být nemocnice, provoz mohou zajišťovat zdravotničtí zajatci, vážný zdravotní stav se léčí v nemocnicích, zajatec má právo kdykoliv na zdravotní prohlídku, nejméně jedenkrát měsíčně. Zajatci mají právo se účastnit bohoslužeb a mají možnost provozování sportů. Užití zbraní proti zajatci např. při útěku jako krajní prostředek. Věznitel může nařídít práce schopným zajatcům práci. Zajistí jim vhodné pracovní podmínky, pracovní doba nepřesáhne civilní a za každou práci náleží spravedlivá mzda. Zajatec může odeslat maximálně 2 dopisy a 4 lístky měsíčně. Zajatci jsou podřízeni zákonům vězňů a soudí je pouze vojenské soudy. Při nezdařeném útěku je trest jenom disciplinární. Obviněný má právo na obhájce. Pokud je vězeň vážně nemocný a odhad je, že se do roka neuzdraví, je navrácen do své vlasti, ale nesmí znovu po uzdravení nastoupit do vojenské služby. Po skončení nepřátelství musí být zajatci bezodkladně navráceni do své vlasti. Ihned po vypuknutí konfliktu strany zřizují informační kancelář pro zajatce, kde si sdělují všechny změny a údaje o zdravotním stavu zajatců.⁷³

Civilní obyvatelstvo ani civilní objekty nesmí být terčem útoku a přítomnost civilistů nesmí být zneužita pro ochranu vojenských objektů. Historické památky, umělecká díla

⁷² Srov. JUKL, M. *Ženevské úmluvy a dodatkové protokoly : (stručný přehled)*. 1. vyd. Praha: Český červený kříž, 1999. s. 16 - 20

⁷³ Srov. JUKL, M. *Ženevské úmluvy a dodatkové protokoly : (stručný přehled)*. 1. vyd. Praha: Český červený kříž, 1999. s. 21 - 33

a náboženské objekty nesmí být terčem útoků a zároveň využívány k válečným účelům. Zákaz vyhladovění obyvatelstva a znehodnocení potravin, útoky na zemědělství, dobytek, vodovody apod. Zákaz útoku na zařízení jako jsou přehrady, jaderné reaktory, díky kterým by mohlo dojít k vážným ztrátám na civilistech. Zákaz užití prostředků, které mohou způsobit rozsáhlé a dlouhodobé poškození životního prostředí a tím ohrozit obyvatelstvo. Proti následkům útoku musí bojující strana evakuovat obyvatelstvo z blízkosti vojenských objektů, neumísťovat vojenské objekty do obydlených oblastí a učinit všechna opatření pro ochranu civilistů včetně zřízení civilní obrany, krytů apod. Zákaz útoků na nehájené oblasti. Zákaz válečných operací v demilitarizované zóně. Zákaz deportací z okupovaného území a přesunu občanů okupační mocnosti na okupované území, pouze v případě ohrožení bezpečnosti. Okupační mocnost zajistí péči o osiřelé děti a nesmí provádět nábor do své armády, práci lze přikázat starším 18 let a musí být dodržovány pracovní předpisy obsazené země, včetně mezd. Okupační mocnost musí zajistit obyvatelstvu léky, potraviny, oblečení, přístřeší a další potřebné věci. Na okupovaném území platí původní trestní právo, pokud nebrání v plnění ženevských úmluv.⁷⁴

Civilní obrana slouží k ochraně obyvatel, zahrnuje lékařskou službu, záchranné práce, nouzové ubytování, zásobování, udržování pořádku, opravu veřejných zařízení, okamžité pohřbívání. Civilní obrana je chráněna a její objekty a materiál se považují za civilní objekty. Je označena modrým trojúhelníkem v oranžovém pozadí. Civilní obrana může mít zbraně k udržení pořádku a pro svoji ochranu, nemůže se ale účastnit bojů a úkoly může plnit jen na svém území.⁷⁵

Způsob a prostředky vedení války nejsou neomezené. Nesmí se působit nadměrné poranění a zbytečné útrapy. Nepoužívat prostředky, které působí dlouhodobé a vážné škody na životním prostředí. Je zakázána proradnost, předstírání vyjednávání či kapitulace, neschopnosti boje, statutu civilisty či chráněné osoby. Zákaz zneužívání rozlišovacích znaků a zneužití státní vlajky, uniforem. Zákaz hrozby, či vydání rozkazu, že nikdo nebude ušetřen. Zákaz útoku na osobu vyřazenou z boje, která se nesnaží

⁷⁴ Srov. JUKL, M. *Ženevské úmluvy a dodatkové protokoly : (stručný přehled)*. 1. vyd. Praha: Český červený kříž, 1999. s. 34 - 46

⁷⁵ Srov. JUKL, M. *Ženevské úmluvy a dodatkové protokoly : (stručný přehled)*. 1. vyd. Praha: Český červený kříž, 1999. s. 46 - 49

bojovat a neutíká. Zákaz útoku během seskoku z letadla na osobu, která se zachraňuje a po seskoku dává možnost se jí vzdát.⁷⁶

Stíhatelné je každé porušení ženevských úmluv. Nadřízený je také zodpovědný za činnost podřízeného. Každá strana je povinna stíhat osoby, které porušily ženevské úmluvy. Vážné porušení je válečným zločinem. To je úmyslné jednání, jenž ohrožuje zdraví či život chráněných osob, vedení útoku na zakázaný cíl jenž má za následek smrt, nebo vážnou újmu na zdraví (zdravotnické jednotky, civilní osoby či objekty, nehájená a demilitarizovaná oblast), vedení útoku zakázaným způsobem jenž má za následek smrt nebo vážnou újmu na zdraví (nerozlišující útok, proradnost, zneužití znaků, útok na vyřazenou osobu z boje aj.) Dále braní rukojmí, deportace, nucené přemístování civilistů, přesídlování vlastního obyvatelstva na okupované území, zdržování repatriace, nucení ke službě v nepřátelské armádě, neposkytnutí spravedlivého soudního řízení, ponižující zacházení, apartheid, bezdůvodné ničení kulturních památek a podobné činy.⁷⁷

5.2.11. Úmluva o zákazu nebo omezeních použití některých konvenčních zbraní, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky, 1980

V této úmluvě bylo dosaženo zákazu munice, jejíž střepiny nemohou být v lidském těle zachyceny rentgenem. Zákaz použití min, proti civilnímu obyvatelstvu a v osídlených oblastech. Pokud zde neprobíhají boje či jsou předvídaný, provedou se ochranná opatření ve formě informativních cedulí, hlídek, ohrad, či zveřejněním umístění. Kladení min na dálku je povoleno, pokud jsou opatřeny samodestrukčním zařízením, nebo lokalizovány jako normální miny a mohou být zakresleny. Je povoleno klást z malé výšky vrtulníkem, ale z větších výšek s velkým rozptylem je zakázáno. Miny musí být pohledem rozeznatelné a nesmí připomínat jiný životu bezpečný předmět a nesmí se umísťovat na lidská těla, hračky a věci pro děti, pokrmy, kuchyňská a zdravotnická zařízení a do náboženských, historických, uměleckých a nemocničních objektů. Minová pole musí být zakresleny, aby po skončení bojů se mohli odminovat. Dále úmluva zakazuje použití zápalné zbraně na vojenské cíle ze vzduchu, které jsou uprostřed koncentrace civilistů a pokud není veden útok ze vzduchu, může se zaútočit

⁷⁶ Srov. JUKL, M. *Ženevské úmluvy a dodatkové protokoly : (stručný přehled)*. 1. vyd. Praha: Český červený kříž, 1999. s. 50 - 51

⁷⁷ Srov. JUKL, M. *Ženevské úmluvy a dodatkové protokoly : (stručný přehled)*. 1. vyd. Praha: Český červený kříž, 1999. s. 52

zápalnými zbraněmi, pouze pokud je vojenský cíl oddělen a provedena opatření, která co možná nejvíce eliminují účinky poškození civilního obyvatelstva, včetně civilních objektů. Taktéž lesy nesmí být předmětem zápalného útoku, pokud se v nich neukrývají vojenské cíle.⁷⁸

5.2.12. Mezinárodní konference v Paříži, 1989

Úsilí o dosažení všeobecného a úplného zákazu a likvidace chemických zbraní. Bohužel krom prohlášení 53 států, že nehodlají vyrábět ani získávat chemické zbraně, nic jiného konference nepřinesla.⁷⁹

5.2.13. Konference odzbrojení v Ženevě, 1993

Po 24 letech byl dokončen návrh úmluvy o zákazu výroby, vývoje chemických zbraní a jejich zničení. Signatární státy by do 10 let měli zničit své chemické zbraně.⁸⁰

5.2.14. Protokol IV, 1996

Byl k úmluvě z roku 1980 (viz kapitola 5.2.12) a zakazuje užití oslepujících laserových zbraní, které způsobují trvalé oslepení zraku⁸¹

5.2.15. Úmluva o zákazu protipěchotních min, 1997

Tyto miny za rok zabijí či zmrzačí 26 tisíc lidí, proto byl vydán zákaz o výrobě, držení, používání a zničení těchto min.⁸²

⁷⁸ Srov. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, 2 sv., s. 97 - 102

⁷⁹ Srov. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, 2 sv., s. 78 - 79

⁸⁰ Srov. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, 2 sv., s. 79

⁸¹ Srov. ONDŘEJ, J. *Mezinárodní humanitární právo*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2010, s. 33

⁸² Srov. FUCHS, J. *Mezinárodní humanitární právo*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany - Agentura vojenských informačních služeb, 2007. s. 86

5.2.16. Druhý protokol, 1999

Byl sjednán k úmluvě na ochranu kulturních statků za války. Zavádí pojem zvýšená ochrana pro památky splňující tyto podmínky. Představující kulturní dědictví nejvyšší důležitosti, jejich vlastníkem jim zajišťuje nejvyšší míru ochrany, nejsou užívány k vojenským účelům.⁸³

5.2.17. Protokol V, 2003

Byl sjednán k úmluvě z roku 1980 a týká se odklizení výbušných pozůstatků z války. Tato území s nevybuchlými minami musí vlastníkem území po skončení války označit, upozornit na ně a odklidit.⁸⁴

5.2.18. Dodatkový protokol III, 2005

Díky tomuto protokolu přibyl nový znak k identifikaci zdravotní služby, červený krystal na bílém poli.⁸⁵

5.2.19. Stanoviska katolické církve k válce

Zajímavý pohled na problematiku války a velké množství dokumentů, nabízí také katolická církev. Jmenujme aspoň dokument *Gaudium et spes*⁸⁶ z roku 1965 přímo instruuje, jak by měl člověk chránit lidská práva ve válce a to v návaznosti na páté přikázání *Nezabiješ*. Tento dokument přímo vybízí k zachovávání a respektování lidských práv, k zajištění bezpečnosti pro všechny lidi a celkové odmítnutí násilí a zachování lásky k bližnímu. Tento dokument uvádí také podmínky pro vedení spravedlivé války: válka je povolena pouze ze spravedlivého důvodu, musí být před jejím zahájením vyzkoušeny všechny prostředky nevojenské povahy, válka nesmí ohrožovat vyšší dobro než ta, která je třeba bránit a musí existovat dostatečná šance na úspěch a také musí být vyhlášena příslušnou autoritou (vláda).⁸⁷

⁸³ Srov. FUCHS, J. *Mezinárodní humanitární právo*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany - Agentura vojenských informačních služeb, 2007. s. 91 - 92

⁸⁴ Srov. FUCHS, J. *Mezinárodní humanitární právo*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany - Agentura vojenských informačních služeb, 2007, s. 85 - 86

⁸⁵ Srov. FUCHS, J. *Mezinárodní humanitární právo*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany - Agentura vojenských informačních služeb, 2007, s. 113 - 114

⁸⁶ Srov. PAVEL VI. *Gaudium et spes: pastorální konstituce o církvi v dnešním světě*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1969. Documenta.

⁸⁷ Srov. PAVEL VI. *Gaudium et spes: pastorální konstituce o církvi v dnešním světě*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1969. Documenta.

6. Praktická část

6.1. Cíle práce

Cíli bakalářské práce je zjistit, zda byli váleční veteráni svědky porušování lidských práv ve válečných konfliktech. Konkrétně lidských práv, vycházejících z Článku 22 z pravidel vedení pozemní války z II. Haagské mírové konference z roku 1907; čtvrté Ženevské úmluvy o ochraně civilních osob za války a třetí Ženevské úmluvy o zacházení s válečnými zajatci z roku 1949. Tyto úmluvy uvádím v příloze č. 1. 2. 3. A v kapitolách 3.2.9. a 5.2.4.

Zjistit, jak na takovou skutečnost váleční veteráni reagovali.

Zjistit výskyt psychických následků u válečných veteránů v návaznosti na zkušenost s porušováním lidských práv ve válečných konfliktech.

6.2. Cílová skupina

Cílovou skupinou tohoto výzkumu je pět válečných veteránů z České Republiky, kteří se přímo podíleli na válečném konfliktu. Slovo veterán pochází z latinského slova vetus, neboli starý. Kdo je válečný veterán je přesně definováno v zákoníku ČR. Přímou je definován takto:

„(1) Válečným veteránem je státní občan České republiky, který po 8. květnu 1945 jako voják v činné službě, příslušník armády, která v rozhodné době byla považována za armádu spojeneckou, nebo příslušník armády státu, jehož je Česká republika právním nástupcem, (dále jen "voják") anebo jako příslušník bezpečnostního sboru konal službu

- a) nepřetržitě alespoň po dobu 90 kalendářních dnů v zahraniční misi v místě ozbrojeného konfliktu nebo v místě s výrazně zhoršenou bezpečnostní situací,
- b) v souhrnu nejméně po dobu 360 kalendářních dnů v jiných zahraničních misích, než je uvedeno pod písmenem a), které se uskutečnily na základě rozhodnutí mezinárodní organizace, již je Česká republika členem; nejkratší započitatelná doba podle tohoto ustanovení však činí nejméně 90 dnů nepřetržitého výkonu služby, nebo
- c) jednotlivě v zahraničních misích po dobu kratší než dobu podle písmene a) nebo b), kdy však celková doba služby po vzájemném sečtení činí alespoň 360 kalendářních dnů; doba výkonu služby v místě ozbrojeného konfliktu nebo v místě s výrazně zhoršenou bezpečnostní situací kratší než doba uvedená pod písmenem a) se v tomto případě

do celkové doby služby započítává čtyřnásobně, pokud po tomto přepočtu dosáhne nejméně 90 dnů.

(2) Válečným veteránem je rovněž státní občan České republiky, který jako zaměstnanec ústředního orgánu státní správy, bezpečnostního sboru nebo ozbrojených sil (dále jen "zaměstnanec") plnil úkoly v místě ozbrojeného konfliktu anebo v místě s výrazně zhoršenou bezpečnostní situací nebo v jiné zahraniční misi, a to po dobu stanovenou v odstavci 1 písm. a), b) nebo c).

(5) Válečným veteránem je také občan České republiky, který byl účastníkem národního boje za osvobození v letech 1939 až 1945 a je nositelem osvědčení podle § 1 odst. 1 písm. a) až f) zákona č. 255/1946 Sb., o příslušnících československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje za osvobození, ve znění pozdějších předpisů.⁸⁸

Můžeme se také setkat s pojmem novodobý veterán⁸⁹, který označuje účastníky zahraničních misí, kterých se Česká republika, resp. tehdejší Československo, začala účastnit po roce 1989. První takovou misí bylo vyslání čs. protichemické jednotky do Perského zálivu v roce 1990 pod hlavičkou OSN. Následovali pak mise do Afghánistánu, Iráku, Kosova, a bývalé Jugoslávie.

V současné době má status válečného veterána ČR okolo 15 000 lidí.⁹⁰

Jeden rozhovor bude probíhat osobně, ostatní budou realizovány formou elektronické komunikace s pomocí kvalitativního dotazníku. Oslovení váleční veteráni jsou všichni z Jihočeského kraje a Středočeského kraje. Osloveno ke spolupráci bylo 6 válečných veteránů, z toho pět jich souhlasilo s rozhovorem.

Výzkumné předpoklady:

Při práci na výzkumu jsem si nejprve stanovil tyto výzkumné předpoklady.

Výzkumný předpoklad č. 1: Předpokládám, že oslovení váleční veteráni byli přímými svědky porušování lidských práv ve válečných konfliktech. Lidských práv, vycházejících z Článku 22 z pravidel vedení pozemní války z II. Haagské mírové konference z roku 1907; čtvrté Ženevské úmluvy o ochraně civilních osob za války a třetí Ženevské úmluvy o zacházení s válečnými zajatci z roku 1949.

⁸⁸ Cit. Zákon č. 170/2002 Sb. o válečných veteránech, § 3. Ve znění platném k 20.4. 2002

⁸⁹ Srov. *Ministerstvo obrany ČR, Odbor pro válečné veterány*. [online]. [cit. 2016-04-20]. Praha: MO ČR. Dostupné na WWW: <http://www.veterani.army.cz/novodoby-veteran>

⁹⁰ Srov. *Sdružení válečných veteránů české republiky*. [online]. [cit. 2016-04-20]. Praha: Sdružení válečných veteránů české republiky. Dostupné na WWW: <http://www.svvr.cz/>

Výzkumný předpoklad č. 2: Předpokládám, že v návaznosti na tuto zkušenost došlo k následkům na psychice respondenta.

6.3. Dílčí úkoly

1. Vyhledání a oslovení pěti válečných veteránů, či vojáků v aktivní službě.
2. Realizace výzkumu- kvalitativních rozhovorů.
3. Provést „Diskusi a Závěr“ z realizovaných výzkumů.

6.4. Metodika práce

Výzkum v bakalářské práci bude proveden metodou **kvalitativního výzkumu**, konkrétně kvalitativním standardizovaným rozhovorem. Existuje mnoho definic kvalitativního výzkumu, za všechny uvedu pouze jednu: *„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“*⁹¹ Výzkumník má mít předem připraveny otázky na předem zvolené téma. Otázky může měnit i doplňovat v průběhu výzkumu. Práce probíhá v terénu, v přirozeném prostředí lidí, s kterými pracuje. Sběr dat a jejich analýza probíhají současně, výzkumník dále své domněnky a závěry zkoumá. Zpráva o výsledcích kvalitativního výzkumu obsahuje mnoho citací z rozhovorů a poznámky z místa konání.⁹²

Kvalitativní rozhovor je metoda, kterou lze použít téměř ve všech výzkumech. Rozlišujeme dva typy rozhovorů- standardizovaný a nestandardizovaný. Standardizovaný rozhovor má předem jasně dané otázky, které mají určité pořadí a rozhovor se zaznamenává. Při nestandardizovaném rozhovoru by také měly být otázky předem promyšlené, abychom dosáhli chtěného cíle rozhovoru, ale tento druh rozhovoru je konečná formulace otázek a jejich pořadí ponecháno tazateli. Důležité při rozhovoru je získat dobrý kontakt s jedinci, se kterými rozhovor vedeme, dále vytvořit příjemné a přátelské prostředí, chovat se ohleduplně a nekonvenčně.⁹³ Kvalitativní rozhovor může probíhat s otevřenými otázkami, tedy s otázkami, na které nelze

⁹¹ Cit. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. s. 50

⁹² Srov. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. s. 50 - 51

⁹³ Srov. MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006. s. 155-163

odpovědět pouze ano, či ne, ale které naopak podněcují rozhovor k podrobnějším odpovědím s tím, že ale není možné se zcela odchýlit od tématu. Tento typ rozhovoru je vhodný, pokud nemáme možnost se opakovaně ptát, a pokud nemáme mnoho času.⁹⁴ Otázky byly sestaveny s pomocí vedoucí práce Mgr. Petry Vojtové Ph.D.

Otázky k rozhovoru s cílovou skupinou:

- 1) Kolik Vám bylo let, když jste se účastnil mise?
- 2) Jaká byla Vaše hodnost a role ve válečné misi a za jakým účelem jste na ni byl vyslán?
- 3) Časové rozmezí, jak dlouho jste se účastnil válečné mise?
- 4) O jaký válečný konflikt šlo a kde se odehrával?
- 5) Prožil jste nějakou nebezpečnou situaci v souvislosti s válkou?
- 6) Pokud ano, můžete popsat, o co šlo?
- 7) Byl jste svědkem porušování lidských práv ve válce?
- 8) Pokud ano, můžete popsat, o co přesně šlo?
- 9) Jaká práva dle vás byla porušena?
- 10) Jak jste se psychicky vyrovnal s touto situací?
- 11) Jak dlouho trvalo, než jste se úplně uzdravil a psychicky vyrovnal?
- 12) Co vám nejvíce pomohlo?
- 13) Jaké máte vzpomínky na válečnou misi a celý konflikt?
- 14) Měl jste po návratu nějaké psychické následky?
- 15) Jak nesla vaše rodina odloučení v době vaší účasti ve válečném konfliktu?
- 16) Jaké je Vaše současné zaměstnání?

Případová studie je metodou výzkumu této bakalářské práce. Jde o výzkum, který se zaměřuje na několik málo jedinců, případů. V případové studii získáváme mnoho dat od jednoho, nebo několika jedinců. Případová studie jde hodně do hloubky problému a její hodnota závidí na tom, jak jde dobře provedena.⁹⁵

Vyhodnocení výsledků by mělo obsahovat: obecný popis výsledků spojený s diskuzí, objasnění propojenosti výzkumných otázek a výsledků. V diskuzi pak objasnění

⁹⁴ Srov. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. s. 173

⁹⁵ Srov. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. s. 103 - 106

přenositelnosti výsledků, důsledky a navržená opatření, možnosti dalšího výzkumu a otevření nových otázek. Shrneme-li to, tak v kvalitativním výzkumu následuje hned za metodologickým odstavcem popis a shrnutí dat, anebo popis dat současně a analýzou a interpretací. Můžeme uvádět grafy, kódy, ale vše musí být doplněno úryvkem z rozhovorů. Následně si ověříme předpokládané hypotézy.⁹⁶

6.5. Charakteristika výzkumu

Výzkumné šetření bude provedeno formou kvalitativního výzkumu⁹⁷, organizace dotazování⁹⁸ proběhne metodou strukturovaného rozhovoru (interview) a metodou dotazníku, který bude zaslán v elektronické podobě.⁹⁹ Budou osloveni vojáci, kteří působili v misích a kteří jsou buď již veteráni, nebo jsou stále v aktivní službě. Právě proto není možné se všemi dotazovanými se sejít a je nutné použít metodu elektronického dotazníku. Odpovědi z osobního rozhovoru jsem si zapisoval a následně jsem provedl přepis pro tuto práci. Následně jsem zbývající čtyři dotazníky s otázkami zaslal dotazovaným mailem. Odpovědi na otázky byly velmi stručné, a to hlavně proto, že vojáci i váleční veteráni jsou vázáni slibem mlčenlivosti o podrobnostech svých misí a nesmí se podrobněji vyjadřovat ani před rodinnými příslušníky. Pokud bude odpověď na nějakou otázku znít Ne, následující související otázky budou vynechány.

7. Rozhovory

7.1. Rozhovor č. 1.

Kolik Vám bylo let, když jste se účastnil mise?

Bylo mi 25 let.

Jaká byla Vaše hodnost a role ve válečné misi a za jakým účelem jste na ni byl vyslán?

Má hodnost byla desátník ve funkci strážník a pozorovatel.

Časové rozmezí, jak dlouho jste se účastnil válečné mise?

⁹⁶ Srov. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. s. 316 - 320

⁹⁷ Srov. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. s. 49 - 55

⁹⁸ Srov. FERJENČÍK, J. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. s. 171 - 183

⁹⁹ Srov. MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006. s. 155 - 174

Na misi jsem byl půl roku.

O jaký válečný konflikt šlo a kde se odehrával?

Konflikt byl mezi Chorvaty a Srby a odehrával se v bývalé Jugoslávii.

Prožil jste nějakou nebezpečnou situaci v souvislosti s válkou?

Ano.

Pokud ano, můžete popsat, o co šlo?

Ofenziva Chorvatů proti Srbům, výbuchy dělostřeleckých granátů a střelba na naše stanoviště.

Byl jste svědkem porušování lidských práv ve válce?

Ne.

Jaké máte vzpomínky na válečnou misi a celý konflikt?

Dobré, poznal jsem spoustu kamarádů.

Měl jste po návratu nějaké psychické následky?

Ne.

Jak nesla vaše rodina odloučení v době vaší účasti ve válečném konfliktu?

Docela dobře, pomáhala mi rodina.

Jaké je Vaše současné zaměstnání?

V současné době pracuji jako zedník.

7.2. Rozhovor č. 2. realizovaný formou kvalitativního dotazníku

Kolik Vám bylo let, když jste se účastnil mise?

Dvacet sedm let.

Jaká byla Vaše hodnost a role ve válečné misi a za jakým účelem jste na ni byl vyslán?

Četař, velitel družstva, průzkumný odřad.

Časové rozmezí, jak dlouho jste se účastnil válečné mise?

Sedm měsíců.

O jaký válečný konflikt šlo a kde se odehrával?

Operace Enduring freedom, Afghánistán.

Prožil jste nějakou nebezpečnou situaci v souvislosti s válkou?

Ano.

Pokud ano, můžete popsat, o co šlo?

Bojový kontakt s nepřítelem, podrobnosti však nemohu sdělit.

Byl jste svědkem porušování lidských práv ve válce?

Ne

Jaké máte vzpomínky na válečnou misi a celý konflikt?

Dobré, člověk musí být v dobré kondici, dobře vycvičen a být ostražitý.

Měl jste po návratu nějaké psychické následky?

Ne

Jak nesla vaše rodina odloučení v době vaší účasti ve válečném konfliktu?

Rodina snášela odloučení vcelku dobře.

Jaké je Vaše současné zaměstnání?

Jsem ve výslužbě.

7.3. Rozhovor č. 3. realizovaný formou kvalitativního dotazníku

Kolik Vám bylo let, když jste se účastnil mise?

31 a 35 let

Jaká byla Vaše hodnota a role ve válečné misi a za jakým účelem jste na ni byl vyslán?

2011/2012 nadrotmistr, specialista roty ochrany (Top gunner, ochrana VIP, ukázka síly a přítomnosti, prohledávací operace, vyhledávání IED-nástražných výbušných systémů, potlačení činnosti nepřítele). 2015/2016 praporčík, skupina ochrany (ochrana VIP)

Časové rozmezí, jak dlouho jste se účastnil válečné mise?

6 měsíců., 7 měsíců

O jaký válečný konflikt šlo a kde se odehrával?

Operation Enduring Freedom, Operation Resolut support - Afghánistán

Prožil jste nějakou nebezpečnou situaci v souvislosti s válkou?

Ano

Pokud ano, můžete popsat, o co šlo?

Kontakt s nepřítelem, podrobnosti nelze sdělovat

Byl jste svědkem porušování lidských práv ve válce?

Ne. Ze strany koaličních vojsk je vše v souladu s Ženevskými konvencemi a dalšími pravidly pro použití síly v ozbrojeném konfliktu

Jaké máte vzpomínky na válečnou misi a celý konflikt?

Dobré. Důležitý je dobrý tým, kamarádi, na které je spoleh, pak vše šlape.

Měl jste po návratu nějaké psychické následky?

Ne.

Jak nesla vaše rodina odloučení v době vaší účasti ve válečném konfliktu?

Spíše dobře.

Jaké je Vaše současné zaměstnání?

Voják

7.4. Rozhovor č. 4. realizovaný formou kvalitativního dotazníku

Kolik Vám bylo let, když jste se účastnil mise?

27 let

Jaká byla Vaše hodnost a role ve válečné misi a za jakým účelem jste na ni byl vyslán?

Rotný, hlídání utajovaného pracoviště. Účel udržení pořádku mezi dvěma stranami.

Časové rozmezí, jak dlouho jste se účastnil válečné mise?

6 měsíců

O jaký válečný konflikt šlo a kde se odehrával?

Kosovo

Prožil jste nějakou nebezpečnou situaci v souvislosti s válkou?

Ne

Byl jste svědkem porušování lidských práv ve válce?

Ne

Jaké máte vzpomínky na válečnou misi a celý konflikt?

V celku pozitivní. Svou přítomností jsme bránili agresorům v páčání zla na obyvatelstvu. Je otázkou z historického hlediska, kdo je a byl prvním agresorem v tomto konfliktu. A kdo a jaké cíle, tím sleduje. Ale to je ve všech světových válečných konfliktech.

Měl jste po návratu nějaké psychické následky?

Ne

Jak nesla vaše rodina odloučení v době vaší účasti ve válečném konfliktu?

Ne moc dobře. Půl roku od přítelkyně a rodiny je náročné jak pro vojáka, tak pro rodinu. Hodně rodin a vztahů se rozpadlo. Rodiče půl roku pořádně nespali, i když jsem jim často volal a uklidňoval je.

Jaké je Vaše současné zaměstnání?

Stále jsem u vojska.

7.5. Rozhovor č. 5. realizovaný formou kvalitativního dotazníku

Kolik Vám bylo let, když jste se účastnil mise?

29 let

Jaká byla Vaše hodnost a role ve válečné misi a za jakým účelem jste na ni byl vyslán?

Desátník ve funkci strážného a pozorovatele

Časové rozmezí, jak dlouho jste se účastnil válečné mise?

6 měsíců

O jaký válečný konflikt šlo a kde se odehrával?

Šlo o konflikt v Afghánistánu.

Prožil jste nějakou nebezpečnou situaci v souvislosti s válkou?

Ano, avšak podrobnosti nelze vzhledem ke slibu mlčenlivosti popsat.

Byl jste svědkem porušování lidských práv ve válce?

Ne

Jaké máte vzpomínky na válečnou misi a celý konflikt?

Docela dobré, člověk to musí brát tak, že tam jsme jako pomoc obyvatelstvu.

Byly jsme dobrý tým a parta.

Měl jste po návratu nějaké psychické následky?

Ne

Jak nesla vaše rodina odloučení v době vaší účasti ve válečném konfliktu?

Bylo to náročné, rodina se někdy strachovala, když jsem se včas neozval.

Jaké je Vaše současné zaměstnání?

Voják.

7.6. Vyhodnocení a diskuze

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, zda oslovení váleční veteráni byli přímými svědky porušování lidských práv. Lidských práv, vycházejících z Článku 22 z pravidel vedení pozemní války z II. Haagské mírové konference z roku 1907; čtvrté Ženevské úmluvy o ochraně civilních osob za války a třetí Ženevské úmluvy o zacházení s válečnými zajatci z roku 1949. Ze získaných dat bylo zjištěno, že tomu tak není, všichni dotazovaní váleční veteráni se shodli, že nebyli svědky žádného porušování lidských práv. Dalším cílem bylo zjistit, že v návaznosti na tuto negativní zkušenost došlo k následkům na psychice respondenta. Z výpovědí vyplývá, že tomu tak není, že psychické následky

žádný z dotazovaných veteránů nemá. Vysvětluji si to malým množstvím dotazovaných, a také tím, že pravděpodobně jsou povětšinou všechny úmluvy týkající se lidských práv ve válce dodržovány. Ovšem jsou známy i případy, kdy vojáci, kteří se účastnili bojů a byli přítomni porušování lidských práv ze strany nepřátelských vojsk, mohou trpět dokonce i posttraumatickou stresovou poruchou, která následuje po prožitém traumatu, člověk ji prožívá opakovaně ve snech a může si dokonce vyčítat to, že přežil. Tuto poruchu popsali odborníci již v období první světové války, kde se nazývala tzv. *granátový šok*, a ve druhé světové válce, kdy se nazývala únavou z boje.¹⁰⁰

Z rozhovorů a dotazníků vyplývá, že misí se účastní pravděpodobně vojáci mladšího věku, všichni respondenti byly v době svých misí v zahraničních válečných konfliktech věkem pod třicet let, nebo kolem třiceti let. Jejich hodnosti a funkce v misi byly rozličné - od desátníka, četaře a rotného, po nadrotmistra a praporčíka.¹⁰¹ Všichni dotazovaní byli na misích vždy šest měsíců, jeden z nich pak měsíců sedm. Ohledně nebezpečných situací se respondenti nemohli příliš vyjadřovat, kvůli slibu mlčenlivosti, ale mohli alespoň prozradit, že do nějakých nebezpečných situací se jako vojáci dostali - šlo převážně o bojový kontakt s nepřítelem, střelba na jejich stanoviště a výbuchy granátů. Je zajímavé, že ačkoliv jde o nebezpečné situace, všichni dotazovaní vojáci uvedli, že vzpomínky na mise mají dobré, někteří je dokonce označili za pozitivní. Někteří uvedli, že jejich jednotka byla dobrá parta a tým, ve kterém si našli mnoho kamarádů. Různé odpovědi naopak přišly, pokud jsem se dotázal na rodinu: tři respondenti uvedli, že odloučení bylo oběma stranami nesené vcelku dobře, naopak jeden uvedl, že odloučení rodina nenesla příliš dobře, zvláště rodiče. Z jedné odpovědi je jasné, že odloučení od rodiny bylo více než náročné. Tři z dotazovaných válečných veteránů stále působí u vojska, jeden je již ve výslužbě a jeden pracuje jako zedník.

Podle těchto rozhovorů se domnívám, že většinou jsou lidská práva ve válečných konfliktech dodržována podle platných úmluv, avšak i přes neustálé rozšiřování a projednávání dalších úmluv nejsme schopni válečným konfliktům zabránit a hlavně je alarmující, že neustále stoupají oběti v řadách civilistů. Podařilo se zakázat a zničit bakteriologické a chemické zbraně, ale ne nukleární. Tyto zbraně hromadného ničení mají největší destrukční účinek.

¹⁰⁰ Srov. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Velký psychologický slovník*. Vyd. 4., Praha: Portál, 2010. s.

¹⁰¹ Srov. Přehled hodností u vojska např: Armáda České republiky. *Nové vojenské hodnosti platné od 1.1. 2011*. [online]. [cit. 2016-01-24]. Dostupné z [www: http://www.armadaceskerekpubliky.cz/nove-vojenske-hodnosti-od-1-1-2011/](http://www.armadaceskerekpubliky.cz/nove-vojenske-hodnosti-od-1-1-2011/)

Státy, které vlastní nukleární zbraně jsou USA, Rusko, Velká Británie, Francie, Čína, Pákistán, Severní Korea, Indie, Izrael a možná i Írán. Izrael nikdy nepřiznal jejich vlastnictví.¹⁰² Byla přijata řada odzbrojovacích závazků pro zbraně hromadného ničení, které zmiňují v kapitolách 4.2.2., 4.2.4., 5.2.7., 5.2.9., 5.2.12. a 5.2.13. Nicméně státy které mají ve vlastnictví nukleární zbraně, se jich nebyly ochotny vzdát, z důvodu vojenské výhody nad ostatními stranami. Je zajímavé, že státy v čele s USA, se snaží uvalit embargo na Severní Koreu a Írán, které se dle dohadů pokouší tyto zbraně vyvíjet a nevdají jim, že další státy, včetně jich samotných, tyto zbraně mají.

Dále bych chtěl zmínit fakt, že stíhání osob za válečné zločiny je velice dobrý a eticky přínosný zákon a patrně dokáže do jisté míry odradit případné strůjce. Tento zákon zmiňují v kapitolách 5.2.2. a 5.2.6. Na druhou stranu dle historických zkušeností bývá potrestána jen prohrávající strana. Za příklad použiji situaci z 2. světové války.

V období letecké bitvy o Anglii němci bombardovali radary, letiště a vojenská zařízení. Po neúspěších se rozhodli také bombardovat civilní města, aby zlomili odpor nepřítele. A tak se bohužel začalo s leteckým bombardováním Londýna a dalších civilních měst. S postupem času, kdy spojenci získali ve válce převahu, došlo na masivní bombardování německých měst. Ukázkovým příkladem jsou Drážďany. Jedno z největších měst Německa a zároveň historický skvost, které bylo hustě zalidněno. V roce 1945 bylo bombardováno úmyslně zápalnými bombami, aby na zemi vzniklo peklo a dosáhlo se co největších ztrát v takovém rozsahu, jako žádné jiné německé město. Město bylo srovnáno se zemí. Přesné údaje padlých, většinou uhořelých, nejsou známy, ale nynější střízlivé odhady se pohybují kolem 20 000 obyvatel. Když vezmeme v úvahu, že za pár měsíců bylo Německo poraženo, tak tento akt byl naprosto zbytečný na tak strategicky málo významné město.¹⁰³

Dále například atomové útoky na Hirošimu a Nagasaki pokládám za válečný zločin, který sebou nese následky doposud.

Na Hirošimu byla shozena bomba jménem „Chlapeček“ a na Nagasaki nálož jménem „Tlustouch“. Obě atomové bomby zničily zhruba polovinu měst a zemřelo podle odhadů výbuchem a následnou radiací okolo 400 000 lidí. Po těchto dvou tragédiích se Japonsko vzdalo. Vítězné mocnosti se hájily tím, že pokud by musely dobýt

¹⁰² Srov. *Země disponující jadernými zbraněmi* - BBC [online]. [cit. 2016-01-24]. Dostupné z [www: http://www.bbc.co.uk/czech/specials/1117_global_nuclear/page4.shtml](http://www.bbc.co.uk/czech/specials/1117_global_nuclear/page4.shtml)

¹⁰³ Srov. ANDERSON, J., WILLIAMS, A., HEAD, V. *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2009. s. 160 - 165

Japonsko invazí, padlo by dle analytiků na půl milionu spojenců.¹⁰⁴ Ale ani toto tvrzení nemůže ospravedlnit tak hrozný čin.

Porušení lidských práv ve válečných konfliktech najdeme i v řadách dnešních konfliktů zmíněných v teoretické části. Války byly, jsou a bohužel asi budou součástí lidských dějin. Proto jsou úmluvy o dodržování lidských práv ve válečných konfliktech velice důležité pro zmírnění utrpení obyvatelstva.

Z výsledků bakalářské práce vyplívají další výzkumné otázky, např. zda vojáci znají lidská práva vycházející z Článku 22 z pravidel vedení pozemní války z II. Haagské mírové konference z roku 1907; čtvrté Ženevské úmluvy o ochraně civilních osob za války a třetí Ženevské úmluvy o zacházení s válečnými zajatci z roku 1949.

¹⁰⁴ Srov. ANDERSON, J., WILLIAMS, A., HEAD, V. *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2009. s. 233 - 237

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, zda oslovení váleční veteráni byli přímými svědky porušování lidských práv. Lidských práv, která vycházejí z Článku 22 z pravidel vedení pozemní války z II. Haagské mírové konference z roku 1907; čtvrté Ženevské úmluvy o ochraně civilních osob za války a třetí Ženevské úmluvy o zacházení s válečnými zajatci z roku 1949. *Ze získaných dat bylo zjištěno, že tomu tak není, všichni dotazovaní váleční veteráni se shodli, že nebyli svědky žádného porušování lidských práv.* Dalším cílem bylo zjistit, že v návaznosti na tuto negativní zkušenost došlo k následkům na psychice respondenta. *Z výpovědí vyplývá, že tomu tak není, že psychické následky žádný z dotazovaných veteránů nemá.* Vysvětluji si to malým množstvím dotazovaných, a také tím, že pravděpodobně jsou povětšinou všechny úmluvy týkající se lidských práv ve válce dodržovány.

Z rozhovorů a dotazníků vyplývá, že misí se účastní pravděpodobně vojáci mladšího věku, všichni respondenti byli v době svých misí v zahraničních válečných konfliktech věkem pod třicet let, nebo kolem třiceti let. Jejich hodností a funkce v misi byly rozličné - od desátníka, četaře a rotného, po nadrotmistra a praporčíka.¹⁰⁵ Všichni dotazovaní byli na misích vždy šest měsíců, jeden z nich pak měsíců sedm. Ohledně nebezpečných situací se respondenti nemohli příliš vyjadřovat, kvůli slibu mlčenlivosti, ale mohli alespoň prozradit, že do nějakých nebezpečných situací se jako vojáci dostali - šlo převážně o bojový kontakt s nepřítelem, střelba na jejich stanoviště a výbuchy granátů. Je zajímavé, že ačkoliv jde o nebezpečné situace, všichni dotazovaní vojáci uvedli, že vzpomínky na mise mají dobré, někteří je dokonce označili za pozitivní. Někteří uvedli, že jejich jednotka byla dobrá parta a tým, ve kterém si našli mnoho kamarádů. Různé odpovědi naopak přišly, pokud jsem se dotázal na rodinu: tři respondenti uvedli, že odloučení bylo oběma stranami neneseno vcelku dobře, naopak jeden uvedl, že odloučení rodina nenesla příliš dobře, zvláště rodiče. Z jedné odpovědi je jasné, že odloučení od rodiny bylo více než náročné. Tři z dotazovaných válečných veteránů stále působí u vojska, jeden je již ve výslužbě a jeden pracuje jako zedník.

¹⁰⁵ Srov. Přehled hodností u vojska např: Armáda České republiky. *Nové vojenské hodnosti platné od 1.1. 2011.* [online]. [cit. 2016-01-24]. Dostupné z [www: http://www.armadaceskerekrepubliky.cz/nove-vojenske-hodnosti-od-1-1-2011/](http://www.armadaceskerekrepubliky.cz/nove-vojenske-hodnosti-od-1-1-2011/)

Úmluvy o lidských právech ve válce jsou velice důležité pro zmírnění utrpení jak vojáků, tak civilistů. Ale neměly by se měřit dvojím metrem, aby za spáchané válečné zločiny prohrávající strana byla potrestána a vítězná nikoliv.

Použité zdroje

Knižní zdroje

ANDERSON, Janice - WILLIAMS, Anne - HEAD, Vivian. Nejkrutější válečné zločiny v dějinách. Vyd. 1. Frýdek-Místek : Alpress, 2009. 398 s. ISBN 978-80-7362-706-5.

BAJGAR, Jiří. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, 2 sv. ISBN 80-85469-41-3.

BELL, Andrew. *Etnické čistky: Bosna, Kypr, Karabach, Kosovo, Palestina, bývalý Sovětský svaz, Rwanda a Burundi, Srí Lanka, Transylvánie, Ulster*. Vyd. 1. Praha: Práh, 2003. ISBN 80-7252-070-9.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad. 20. (11. opravené) vydání. Praha: Česká biblická společnost, 2015. ISBN 978-80-7545-003-6.

FUCHS, Jiří. *Mezinárodní humanitární právo*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany - Agentura vojenských informačních služeb, 2007, 230 s. ISBN 978-80-7278-424-0.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Vyd. 4., V Portálu 1. Ilustrace Karel Nepraš. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-686-5.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HEŘTOVÁ, Yvette. *Zákopová válka*. 2., přeprac. vyd., V Našem vojsku 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1988. Fakta a svědectví.

HONIG, Jan Willem a Norbert BOTH. *Srebrenica: zpráva o válečném zločinu*. 1. vyd. Překlad Šimon Pellar. Praha: Mladá fronta, 2001. Fakta (Mladá fronta). ISBN 80-204-0905-X

CHINNERY, Philip D. *Korejské krutosti: zapomenuté válečné zločiny v Koreji 1950-1953*. 1. vyd. v českém jazyce. Překlad Jiří Gojda. Praha: BB art, 2003. ISBN 80-7341-018-4.

JUKL, Marek. *Ženevské úmluvy a dodatkové protokoly : (stručný přehled)*. 1. vyd. Praha : Český červený kříž, 1999. 55 s.

KLEIN, Leo a Alexander FERKO. *Principy válečné chirurgie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005, 132 s. ISBN 80-247-0735-7.

KREJČÍ, Oskar. *Válka*. 2., upr. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011. ISBN 9788074310638.

KUBÍK, Petr. *Rudé stíny: sovětské válečné zločiny 1941-1945*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2003. Archiv (Mladá fronta). ISBN 80-204-1047-3.

MCNAB, Chris a Andy WIEST. *Historie vietnamské války*. Vyd. 1. Praha: Brána, 2010. ISBN 978-80-7243-492-3.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.

NOVOTNÝ, Josef. *Causa Dohihara*. 1. vyd. Plzeň: Laser, 1994. Armády. ISBN 80-85601-76-1.

ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní humanitární právo*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2010, xxiii, 536 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-185-7.

PAVEL VI. *Gaudium et spes: pastorální konstituce o církvi v dnešním světě*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1969. Documenta.

REGAN, Geoffrey. *Rozhodující bitvy : padesát dvě bitvy, které změnil svět od Salamíny k válce v Perském zálivu*. Vyd. 1. Praha : Naše vojsko, 1994. 263 s. Malé dějiny válek ; sv. 4. ISBN 80-206-0405-7.

SVOBODA, Petr, Pavel ONDŘEJEK a Petr ŠUSTEK. *Filozofické a právně teoretické aspekty lidských práv*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013. ISBN 978-80-87146-88-0.

ŠVEJNOHA, Josef. *Historie Mezinárodního Červeného kříže*. Praha: Úřad Českého červeného kříže, 2008, 151 s. ISBN 978-80-87036-28-0.

Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů z 12. srpna 1949: dodatkové protokoly z 8. června 1977. Praha: Federální ministerstvo obrany, Správa sociálního řízení, 1992, 240 s.

Zákon č. 170/2002 Sb. o válečných veteránech, § 3. Ve znění platném k 20.4. 2002

Internetové zdroje

Armáda České republiky. *Nové vojenské hodnosti platné od 1.1. 2011*. [online]. [cit. 2016-01-24]. Dostupné z www: <http://www.armadaceskerekpubliky.cz/nove-vojenske-hodnosti-od-1-1-2011/>

Informační centrum OSN v Praze. [online]. [cit. 2016-04-20]. Praha: Informační centrum OSN. Dostupné na www: <http://www.archiv.osn.cz/lidska-prava/>

Klimeš, Jeroným. *Zákony Chammurapiho (1792 — 1750 př. Kr.) a bigamie* [online]. [cit.2016-01-10]. Dostupné z: http://klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/klima_josef_chamurapiho_zakonnik.htm

Rulcová, Alex. *Chammurabiho zákoník - Dejepis: The Code of Hammurabi* [online] [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: [Chammurabiho zákoník - Dejepis-gmb.wz.cz](http://Chammurabiho.zakonik-Dejepis-gmb.wz.cz)

Mezinarodni-soudni-dvur [online]. [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <http://4d.webz.cz/mp-dvur1.doc>.

Ministerstvo obrany ČR, Odbor pro válečné veterány. [online]. [cit. 2016-04-20]. Praha: MO ČR. Dostupné na WWW: <http://www.veterani.army.cz/novodoby-veteran>

Modely historických lodí - Golden Hind - Mujweb.cz: GOLDEN HIND [online]. [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: http://mujweb.cz/lode.paf/golden_1.html

Námořní odzbrojovací dohody 20tých a 30tých let [online]. 2012 [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <http://www.palba.cz/>

PAJER, Patrik. *Ohniska světových konfliktů - Sri Lanka* [online]. 2006 [cit. 2016-03-16]. Dostupné na WWW: <http://www.kct-tabor.cz/gymta/OhniskaSvetovychKonfliktu/SriLanka/index.htm>

Sdružení válečných veteránů české republiky. [online]. [cit. 2016-04-20]. Praha: Sdružení válečných veteránů české republiky. Dostupné na WWW: <http://www.svvcz.cz/>

Vláda schválila působení Armády ČR v zahraničních misích. [online]. [cit. 2016-04-20]. Praha: MO ČR. Dostupné na www: <http://www.army.cz/>

Ženevská úmluva z roku 1864 - Klub historie Červeného kříže [online]. [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: <http://klubhistorieck.wgz.cz/rubriky/kapitoly-z-historie-cerveneho/zenevske-umluvy/zenevska-umluva-z-roku-1864>.

Země disponující jadernými zbraněmi - BBC [online]. [cit. 2016-01-24]. Dostupné z: http://www.bbc.co.uk/czech/specials/1117_global_nuclear/page4.shtml

Příloha číslo 1:

Článek 22 z pravidel vedení pozemní války z II. Haagské mírové konference:

„Válčící strany nemají neomezené právo při výběru prostředků, jimiž má být poškozen nepřítel.

Zakázáno je:

- *užívat jedu nebo otrávených zbraní.*
- *zabít nebo zranit zrádně příslušníky nepřátelských ozbrojených sil či jeho obyvatelstvo*
- *používat zbraní, střel nebo látek, které způsobují zbytečné útrapy*
- *zneužívat zbraní vlajky parlamentářů, národní vlajky, vojenských odznaků, uniforem nepřítel, vojenských odznaků a rozeznávacích znaků Ženevské úmluvy*
- *ničit nebo zabavit nepřátelský majetek kromě případů, kde to vojenská nezbytnost nezbytečně vyžaduje*¹⁰⁶

*„Tyto úmluvy jsou z největší části smluvním vyjádřením již v té době platných obyčejových pravidel a válečných zvyklostí více méně zachovaných. Většina z nich formulovala nejen konkrétní pravidla vedení války, na základě obecné zásady lidskosti, ale též některá pravidla o ochraně obětí války. Vzhledem k tomu, že se jednalo o pouhou kodifikaci pravidel, která většinou platila i jinak jako právo obyčejové, považuje se obsah těchto úmluv za právně závazný pro všechny státy bez ohledu na to, zda byly formálně smluvními stranami těchto smluv. Toto stanovisko zastával ve svém rozsudku i Norimberský mezinárodní vojenský tribunál.*¹⁰⁷

Příloha číslo 2:

4. Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války:

Civilní obyvatelstvo ani civilní objekty nesmí být terčem útoku a přítomnost civilistů nesmí být zneužita pro ochranu vojenských objektů. Historické památky, umělecká díla a náboženské objekty nesmí být terčem útoků a zároveň využívány k válečným účelům. Zákaz vyhladovění obyvatelstva a znehodnocení potravin, útoky na zemědělství, dobytek, vodovody apod. Zákaz útoku na zařízení jako jsou přehrady, jaderné reaktory,

¹⁰⁶ Cit. BAJGAR, J. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, s. 22

¹⁰⁷ Cit. BAJGAR, Jiří. *Haagské úmluvy v systému mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1993, s. 13

díky kterým by mohlo dojít k vážným ztrátám na civilistech. Zákaz užití prostředků, které mohou způsobit rozsáhlé a dlouhodobé poškození životního prostředí a tím ohrozit obyvatelstvo. Proti následkům útoku musí bojující strana evakuovat obyvatelstvo z blízkosti vojenských objektů, neumisťovat vojenské objekty do obydlených oblastí a učinit všechna opatření pro ochranu civilistů včetně zřízení civilní obrany, krytů apod. Zákaz útoků na nehájené oblasti. Zákaz válečných operací v demilitarizované zóně. Zákaz deportací z okupovaného území a přesunu občanů okupační mocnosti na okupované území, pouze v případě ohrožení bezpečnosti. Okupační mocnost zajistí péči o osiřelé děti a nesmí provádět nábor do své armády, práci lze přikázat starším 18 let a musí být dodržovány pracovní předpisy obsazené země, včetně mezd. Okupační mocnost musí zajistit obyvatelstvu léky, potraviny, oblečení, přístřeší a další potřebné věci. Na okupovaném území platí původní trestní právo, pokud nebrání v plnění ženevských úmluv.¹⁰⁸

Příloha číslo 3:

3. Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci:

Když se voják dostane do zajetí, má status válečného zajatce. Neplatí to pro vyzvědače a žoldnéře. Zajatec má právo na zaopatření a zdravotní péči. Musí být dodržena jejich osobnost a čest a musí být chráněni. Při výslechu je zajatec povinen udat jméno, narození, matriční číslo, hodnost. Nesmí být vyvíjen nátlak k získání informací. Odebrané věci jsou evidovány a vydají se po propuštění. Pokud se strana rozhodne zajatce propustit, jeho strana ho nesmí vzít zpátky do armády. Tábory válečných zajatců nesmí být v místě bojů a poblíž vojenských objektů, musí být hygienicky a zdravotně nezávadné. Musí být pevné stavby a vybaveny protiletadlovými a protichemickými kryty. Strany si sdělí jejich umístění a musí být označeny. Ubytování má být stejné jako u vlastních vojáků, oddělené ložnice u mužů a žen. Strava taková, aby se zabránilo ztrátě váhy. Ošacení dostatečné, odpovídající podnebí a pravidelné obnovování. Věznitel musí zajistit hygienu a zdraví ve smyslu sanitárního zařízení, mýdla k mytí a praní, v každém táboře musí být nemocnice, provoz mohou zajišťovat zdravotničtí zajatci, vážný zdravotní stav se léčí v nemocnicích, zajatec má právo kdykoliv na zdravotní prohlídku, nejméně jedenkrát měsíčně. Zajatci mají právo se účastnit bohoslužeb a mají možnost provozování sportů. Užití zbraní proti zajatci např. při útěku

¹⁰⁸ Srov. JUKL, M. *Ženevské úmluvy a dodatkové protokoly : (stručný přehled)*. 1. vyd. Praha: Český červený kříž, 1999, s. 34 - 46

jako krajní prostředek. Věznitel může nařídít práce schopným zajatcům práci. Zajistí jim vhodné pracovní podmínky, pracovní doba nepřesáhne civilní a za každou práci náleží spravedlivá mzda. Zajatec může odeslat maximálně 2 dopisy a 4 lístky měsíčně. Zajatci jsou podřízeni zákonům vězňů a soudí je pouze vojenské soudy. Při nezdařeném útěku je trest jenom disciplinární. Obviněný má právo na obhájce. Pokud je vězeň vážně nemocný a odhad je, že se do roka neuzdraví, je navrácen do své vlasti, ale nesmí znovu po uzdravení nastoupit do vojenské služby. Po skončení nepřátelství musí být zajatci bezodkladně navraceny do své vlasti. Ihned po vypuknutí konfliktu strany zřizují informační kancelář pro zajatce, kde si sdělují všechny změny a údaje o zdravotním stavu zajatců.¹⁰⁹

„Dnes mají Ženevské úmluvy 155 smluvních stran. Jsou závazné pro smluvní stranu při konfliktu na jejím území nebo při konfliktu s jinou smluvní stranou, ale i se stranou, která není smluvní stranou Ženevských úmluv, pokud dodržuje jejich zásady. Česká Republika je členem.“¹¹⁰

¹⁰⁹ Srov. JUKL, M. *Ženevské úmluvy a dodatkové protokoly : (stručný přehled)*. 1. vyd. Praha : Český červený kříž, 1999, s. 21 - 33

¹¹⁰ Cit. JUKL, M. *Ženevské úmluvy a dodatkové protokoly : (stručný přehled)*. 1. vyd. Praha : Český červený kříž, 1999, s. 8